

Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije

Zubčić, Adriana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:635986>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Adriana Zubčić

**Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora
na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru
dječjih vrtića Zadarske županije

Diplomski rad

Student/ica:

Adriana Zubčić

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Slavica Vrsaljko

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Adriana Zubčić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odgovitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 18. lipnja 2023.

Hvala ti živote, srce mi se smije!

Mojim dragim roditeljima, bratu, dečku i malom krugu velikih ljudi!

„Prepušti Gospodinu putove svoje, u njega se uzdaj i on će sve voditi.“

(Ps 37,5)

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	7
SUMMARY.....	8
1. UVOD.....	1
2. USVAJANJE MATERINSKOG JEZIKA.....	2
3. RAZVOJ GOVORA.....	4
3.1. Razdoblja razvoja govora.....	4
3.1.1. Predverbalno razdoblje.....	5
3.1.2. Verbalno razdoblje.....	6
4. RAZVOJ GOVORA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI.....	8
5. ODGOJITELJ KAO JEZIČNI MODEL.....	9
5.1. Uloga odgojitelja u govornom razvoju djece.....	9
6. POTICAJNO OKRUŽENJE.....	12
6.1. Poticajno prostorno-materijalno okruženje vrtića.....	12
6.2. Poticajno socijalno okruženje vrtića.....	13
7. POTICAJI ZA GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ.....	14
8. POTICAJI ZA JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ KROZ CENTRE AKTIVNOSTI..	16
8.1. Aktivnosti kojima se potiče govorni razvoj.....	16
9. MODELIRANJE ISPRAVNOG GOVORA.....	19
10. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	20
10.1. Problem istraživanja.....	20
10.2. Cilj istraživanja.....	20
10.3. Uzorak istraživanja.....	20
10.4. Metode istraživanja.....	20
10.5. Rezultati istraživanja.....	21
11. ZAKLJUČAK.....	35

LITERATURA	37
 MREŽNI IZVORI.....	38
 OSTALI IZVORI.....	40
ŽIVOTOPIS.....	41
POPIS GRAFIKONA	42

SAŽETAK

Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije

Rođenjem djeteta započinje i razvoj govora. Dijete od svojih početaka osluškuje i usvaja govor i jezik koji ga okružuje te je neophodno i bitno da odrasli u njegovoj okolini izdvoje vrijeme za poticanje razvoja govornog izražavanja. Govorni razvoj djece kompleksan je proces koji se odvija tijekom prvih nekoliko godina života i podložan je utjecaju različitih čimbenika. Jedan od važnih čimbenika u tom procesu je odgojitelj, koji ima ključnu ulogu kao govorni model djetetu u govorno-jezičnom razvoju, s obzirom na to da djeca provode značajan dio dana u njegovu prisustvu. Značajno je da djeca oponašaju odrasle u svim aspektima svog ponašanja, uključujući i njihov način izražavanja, što znači da odgojitelj može pozitivno utjecati na djetetov govorni razvoj. Aktivna i bogata komunikacija između odgojitelja i djeteta potiče djetetovu sposobnost izražavanja, razumijevanja i usvajanja jezika. Djecu treba prihvaćati kao ravnopravne pojedince uz organizaciju okoline koja podržava njihov razvoj prema njihovim potrebama. Treba im pružati potporu i razumijevanje u svim aktivnostima pa tako i u adekvatnom govorno-jezičnom razvoju. Dakle, osim teorijskog dijela ovog diplomskog rada, cilj istraživanja je utvrditi percipiraju li odgojitelji sebe kao govorni model u ranoj fazi razvoja dječjeg govora te na koji način potiču ovaj razvoj.

Ključne riječi: razvoj govora, dječji vrtić, izražavanje, usvajanje jezika, govorni uzor

SUMMARY

Educator as a linguistic role model in early speech development on the example of kindergartens in Zadar region

The birth of a child marks the beginning of language development. From their earliest moments, children listen and absorb the speech and language that surrounds them. It is essential and crucial for the adults in their environment to allocate time to encourage the development of verbal expression. The linguistic development of children is a complex process that unfolds during the first few years of life and is subject to various factors. One of the significant factors in this process is the role of the educator, who plays a pivotal linguistic model for the child in the development of speech, given that children spend a significant part of their day in their presence. It is significant that children imitate adults in all aspects of their behavior, including their manner of expression, which means that educators can have a positive impact on the child's speech development. Active and rich communication between the educator and the child fosters the child's ability to express themselves, understand, and acquire language. Children should be perceived as equal individuals and should be treated with equal respect, with an environment organized to support their development according to their needs. They should be provided with support and understanding in all activities, including appropriate speech and language development. Therefore, in addition to analyzing the theoretical aspect of this master's thesis, the research aims to determine whether educators perceive themselves as linguistic models in the early stages of children's speech development and how they encourage this development.

Keywords: speech development, preschool, expression, language acquisition, speech model

1. UVOD

Proces razvoja govora u ranom djetinjstvu ima presudan utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta. U tom ključnom razdoblju, uloga odgojitelja postaje iznimno važna kako bi se osiguralo da djeca steknu čvrste jezične temelje. Odgojitelji su ključni partneri u podržavanju djece u razvoju govora, komunikacijskih vještina i jezične pismenosti. Kenn i Masterson (2004), prema Vrsaljko i Paleka (2018) navode kako je komunikativnost važan faktor koji utječe na kvalitetu života djeteta. Jezik je dio svakog aspekta njegova života te način na koji izražava svoje osjećaje i potrebe. Prije nego što dijete izgovori svoje prve riječi, započinje proces usvajanja jezika. Kako autorice Vrsaljko i Paleka (2018: 145) navode: „Prema nekim teorijama dijete gramatičke oblike svog jezika uči oponašajući govor odraslih.“, a neke od značajki govora koje ističu su da je govor „sredstvo usmenog kazivanja, izražava želje, misli i osjećaje“ (Vrsaljko i Paleka, 2018: 154), stoga treba naglasiti individualne razlike jer svako dijete iskazuje svoje osobne potrebe. Rad u vrtiću može uvelike unaprijediti jezični i govorni razvoj shodno tome uloga odgojitelja nije samo ograničena na prenošenje informacija već su oni modeli, voditelji i poticatelji koji oblikuju djetetovu sposobnost izražavanja, razumijevanja i komunikacije s okolinom. Ovaj proces ide dalje od jednostavnog usvajanja riječi i fraza, odgojitelji sudjeluju u stvaranju poticajnog okruženja u kojem djeca razvijaju svoje jezične vještine kroz igru, interakciju i izazove. Osim toga, odgojitelji prate razvoj djece te pružaju podršku prema individualnim potrebama svakog djeteta. Dolaskom u vrtić, prema Vrsaljko i Paleka (2018), svako dijete sa sobom donosi različitosti i posebnosti svoje okoline. Odgojitelji su svjesni da djeca napreduju različitim tempom i na različite načine, stoga pružaju pažnju, strpljenje i podršku onim područjima u kojima dijete treba dodatni poticaj. U ranom razvoju govora, odgojitelji imaju ulogu "jezičnih partnera" koji potiču dječji interes za jezik, promoviraju raznolikost izraza i razumiju važnost individualnosti u jezičnom izražavanju. Kroz svoju predanost i podršku, odgojitelji oblikuju temelje koji će omogućiti djeci da postanu komunikativno vješti i samopouzdana govornici koji će uspješno komunicirati u različitim životnim situacijama. Važno je imati na umu, kako ističu Vrsaljko i Paleka (2018: 153) „govor se uči, a put do pravilnog govora je dug.“

Ovim se radom želi ispitati jesu li odgojitelji, u vrtićima Zadarske županije, ogledni jezični modeli u ranome usvajanju govora. Istraživanje je temeljeno na kvalitativnoj metodologiji i provedeno je putem *online* anketnog obrasca. Anketa je potpuno anonimna, a ispunili su je odgojitelji/ce dječjih vrtića Zadarske županije. Rezultati istraživanja analizirani su u radu.

2. USVAJANJE MATERINSKOG JEZIKA

Materinski jezik dominantan je jezik koji dijete usvaja spontano u svom prirodnom okruženju. Ovladati bilo kojim materinjem jezikom znači ovladati složenim sustavom simbola čiji je cilj komunikacija (Jović, 2021). Kako autorica navodi, usvajanje jezika vrlo je složen proces, no djeca ga uče odmah. Prema Apel i Masterson (2004) dijete ima urođenu želju za komunikacijom, a kako bi steklo vještinu govora i usvojilo materinski jezik, nisu mu potrebne posebne poduke i poticaji. Glavni alat potreban za razvoj govornog jezika su odgojitelji. Kako autori navode: „Kada je u pitanju govorno-jezični razvoj, smatrajte rano djetinjstvo prozorom svih mogućnosti.“ (Apel i Masterson, 2004: 10) Već prije polaska djeteta u vrtić, njegov se mozak priprema za usvajanje govorno-jezičnih vještina i komunikacije, što se odvija prirodno, bez potrebe za formalnim učenjem, jer djeca su genetski predodređena za učenje jezika. Ovaj proces temelj je za kasniji jezični i kognitivni razvoj te je ključan za njihovu sposobnost komunikacije i interakcije s drugima. Najvažnije je zapamtiti da se jezici ne uče, već se razvijaju tijekom vremena (Apel i Masterson, 2004).

Interakcija na materinjem jeziku, u dječjoj i predškolskoj dobi, unapređuje se osposobljavanjem djeteta da verbalno bilježi svoje misli, osjeća i doživljava u raznim aktivnostima koje su njemu primjerene i značajne. Komuniciranje na materinjem jeziku uključuje osviještenost djece o učinku jezika na druge i potrebu za uporabom jezika na načine koji su pozitivni i društveno odgovorni. Ta se vještina razvija u organizaciji vrtićkog odgojno-obrazovnog ciklusa koji se temelji na stvaranje poticajnog jezičnog okruženja i poticanje raznolikih socijalnih interakcija s vršnjacima. Proces usvajanja materinskog jezika prema Vrsaljko i Paleka (2019: 142) uključuje četiri aspekta: „usvajanje glasovnog sustava (počinje fiziološkim krikom odmah nakon rođenja djeteta), upotrebu jezičnih oblika vlastitog jezika tj. gramatiku, sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja tj. semantiku, sposobnost da se upotrebom govora nešto uradi ili postigne, tj. da se komunicira.“ Prema autoricama, ta četiri aspekta ovise jedan o drugome i međusobno se uvjetuju. Dijete najprije usvaja imenice i glagole, pa tek onda pridjeve, zamjenice, brojeve i priloge. U svom radu Vrsaljko i Paleka (2019) navode kako proces usvajanja govora i jezika započinje onog trenutka kada dijete izgovori prvu riječ i uspostavi međusobnu povezanost s majkom, što predstavlja temelj komunikacije. Tijekom prva tri i pol mjeseca djeca koriste predgovorne izraze kao na primjer (aa), (buu), (gaa), dok već oko šestog mjeseca izgovoreni glasovi postaju prepoznatljivi, odnosno dolazi do slaganja slogova koji prenose određenu poruku (ma-ma, ga-ga). Nadalje, iste

autorice ističu kako se između 12 i 18 mjeseci pojavljuju prve riječi a već u drugoj i trećoj godini određene riječi za njih imaju značenje, a njihov govor postaje smisleniji i razumljiviji. Vrsaljko i Paleka (2019), četvrtu i petu godinu djetetova života smatraju godinama dječjih pitanja te navode kako je to takozvano „zlatno doba“ koje ima bitnu funkciju za spoznajni razvoj. Tijekom pete i šeste godine dijete barata svim vrstama rečenica, a gramatičke strukture kojima se koristi uključuju množinu, padeže, glagolska vremena, te prijedloge (Strennberg, 2005, prema Vrsaljko i Paleka, 2019). Tijekom šeste i sedme godine počinje koristiti razne vrste riječi i usvaja gramatička pravila te u toj dobi generalno već ima bogat vokabular što uvelike ovisi o njegovoj okolini. Stoga, odgojno-obrazovne ustanove djeluju kao poticajna sredina za pravovremeni govorno-jezični razvoj (Starč, Čudina Obradović, Pleša, Profaca i Letica, 2004, prema Jović, 2021). U konačnici, usvajanje materinskog jezika složen je proces koji se odvija u prirodnoj interakciji s jezičnim okruženjem. Ovaj proces omogućava djeci razvoj temeljnih jezičnih vještina ključnih za komunikaciju, učenje i cjelokupan razvoj.

3. RAZVOJ GOVORA

Komunikacija se u početnoj fazi, kako Miljak (1984) navodi, odvija između majke, odgojitelja i djeteta, a u kasnijoj se fazi odvija i s drugim osobama, odgojiteljem i vršnjacima, a to je jedan od najbitnijih ako ne i ključnih uvjeta za govorno-jezični razvoj. Poput razvoja u drugim područjima, razvoj govora ne odvija se izolirano. Nenadić (2002) navodi kako djeca usvajaju jezik kroz rana iskustva i često razumiju što je rečeno prije nego što sami mogu izgovoriti rečenice. Nakon prvih slogova koje odrasli izgovaraju i pridaju im definirano značenje, djeca brzo osvijeste da su riječi i govor sredstvo za postizanje predviđenog cilja (Nenadić, 2002). Određena iskustva, poticajna okolina i oponašanje nužan su preduvjet za razvoj govora, a dobre urođene govorne sposobnosti također su osnova za razvoj govornih sposobnosti (Apel i Masterson, 2004). Govor je dio tradicije i kulture i kao takav može se razvijati ne samo kroz govor, već i slušajući, te u međuodnosu s drugim akterima u kvalitetnom društvenom okruženju. Odgojitelji pružaju poticajno okruženje za razvoj svih aspekata djeteta pa tako i govora. Velički (2009) navodi kako je dijete u prvim godinama života sposobno za oponašanje uzora, a uzor ima veći utjecaj i ostavlja veći trag od odgajanja. Prema tome, možemo zaključiti da je djetetu potrebno omogućiti boravak u okolini svog uzora. Također, Velički (2009) navodi kako se komunikacija s djecom razvija i odvija u svakom trenutku koji provedemo s njima, prema tome odgojitelj treba svakodnevno preispitivati svoje postupke i osigurati adekvatno uređenje odgojno-obrazovnog okruženja za potrebe djece, što je osnovni uvjet za kvalitetan i učinkovit razvoj govora. Kako Velički (2009: 85) ističe, prije svega dijete se mora osjećati „(...) prihvaćeno, shvaćeno i voljeno, kako bi se moglo pozitivno razvijati u svakom pogledu pa i u pogledu govora.“ Kada djeca osjećaju da su slobodna izraziti sebe i da pripadaju grupi u kojoj su dobrodošla i prihvaćena, to ima pozitivan utjecaj na njihovo samopouzdanje, što znači da trebaju imati prostor i priliku da govore, postavljaju pitanja i dijele svoje priče i doživljaje.

3.1. Razdoblja razvoja govora

Andrešić, Benc Štuka, Gugo Crevar, Ivanković, Mance, Meces i Tambić (2010) navode kako je govor bio, i još uvijek jest, temeljni način komunikacije među ljudima. Važno je poznavati govorni razvoj djece predškolske dobi kako bi se mogao razumjeti i poticati. Da bi se razvijala jezična kompetencija djeteta, važno je pravovremeno i primjereno poticati djetetov govor. Ključno je da se djetetu obraća ispravno govoreći, prateći njegov razvojni stupanj, ali isto tako

potrebno je izbjegavati inzistiranje na papagajskom ponavljanju riječi, fraza i rečenica. Umjesto toga, naglasak treba staviti na stvaranje poticajnog i podržavajućeg jezičnog okruženja (Velički i Katarinčić, 2011). Umjesto ispravljanja djeteta, bolje je postavljati pitanja, pružati odgovore i dodatne informacije te poticati dijalog. Djetetu je potrebno vrijeme da samo eksperimentira s jezikom i pokaže svoj jezični napredak kad je za to spremno. Važno je podržavati njegov govor na način koji ga ohrabruje i omogućuje mu razvoj vlastitih jezičnih vještina bez stresa i pritiska. Tijekom prve tri godine života događa se razdoblje najintenzivnijeg govorno-jezičnog razvoja u kojem dijete prolazi faze od prvog plača, preko glasanja, do toga da može sudjelovati u dijalogu u kojem neometano izražava osobne potrebe, svjetonazore, osjećaje i interese (Andrešić i sur., 2010). Razni autori govorni razvoj dijele na dva osnovna ciklusa. Prema Starc i sur. (2004) prvo se razdoblje naziva se predverbalno, a drugo verbalno razdoblje, dok Velički i Katarinčić (2011) ta dva razdoblja nazivaju predlingvističko i lingvističko razdoblje.

3.1.1. Predverbalno razdoblje

Prema Starc i sur. (2004), predverbalno razdoblje obuhvaća prve mjesec života djeteta (od rođenja do prve konstruktivne izgovorene riječi), kada se uspostavljaju temelji komunikacije, iako se verbalni jezik još nije razvio. Tijekom ovog razdoblja dijete koristi neposredne tjelesne signale poput dodira, pogleda, grimasa i zvukova kako bi izrazilo svoje potrebe i emocije te uspostavilo osnovnu vezu s okolinom. Ovo razdoblje, kako Starc i sur. (2004) ističu stvara preduvjete koji su poslije važan faktor prilikom usvajanja govora i jezika. Važno je naglasiti kako se govor razvija slušanjem i upravo zbog toga Posokhova (2008) u svom radu tvrdi kako je važno s djetetom razgovarati od prvoga dana kako bi uspostavio vezu nad slušnom kontrolom i glasovima koje nesvjesno proizvodi. Tijekom ovog razdoblja, dijete razvija auditivne sposobnosti prepoznavanja zvukova jezika, stvarajući temelj za kasnije razumijevanje i produkciju govora (Velički i Katarinčić, 2011).

3.1.1.1. Faza fiziološkog krika

Faza fiziološkog krika obuhvaća prva dva mjeseca djetetova života u kojem se novorođenčad glasa „(...) krikom, plakanjem te nekim fiziološkim zvukovima.“ (Starc i sur., 2004, prema Juričić, 2020: 3) Majka je osoba koja će jedina razaznati je li to plač iz nezadovoljstva i

nelagode te će na taj način zadovoljiti djetetovu potrebu i ostvariti će ranu emotivnu komunikaciju koja je prema Starc i sur. (2004) preduvjet pravilnog govornog razvoja.

3.1.1.2. Faza gukanja ili gugutanja

Faza gukanja slijedi nakon faze fiziološkog krika, a „započinje tijekom drugog mjeseca, kada dijete spontano počinje proizvoditi jednostavne vokalne zvukove“ (Starc i sur., 2004 prema Juričić, 2020: 4), koji još nemaju jasno značenje. Ova faza predstavlja prirodni dio razvoja jezika i govora kod beba. Gukanje se mijenja okolinom i povezano je s osjećajima ugone i javlja se kao simbol interakcije između djeteta i obitelji te se smatra svojevrsnom pripremom za kasniji govor.

3.1.1.3. Faza brbljanja

Faza brbljanja započinje tijekom petog mjeseca i traje sve do osmog mjeseca djetetova života. U ovoj fazi dijete spontano i nesvjesno proizvodi samoglasnike i oponaša zvukove koji se javljaju u njegovoj neposrednoj okolini. Kako Posokhova (2008) navodi faza brbljanja je preduvjet i temelj na kojem se gradi govor, budući da djeca spajaju odvojene glasove u slogove.

3.1.1.4. Aktivno slogovno brbljanje

Zadnja faza predverbalnog razdoblja traje od osmog mjeseca do navršene prve godine. Dijete slaže iste slogove koji polako poprimaju oblik i slične na glasove materinskog jezika (Posokhova, 2008). Aktivno slogovno brbljanje predstavlja pripremu za kasniju fazu razvoja jezika u kojoj će dijete početi izgovarati prave riječi i konstruirati rečenice.

3.1.2. Verbalno razdoblje

Verbalno razdoblje, s druge strane, označava fazu kada dijete počinje razvijati sposobnost izražavanja putem jezika. Obično se to događa tijekom druge godine života, kada dijete počinje izgovarati svoje prve riječi i kratke fraze. Tijekom ovog razdoblja, djetetova sposobnost za izražavanje i razumijevanje jezika znatno se proširuje, što omogućuje dublju interakciju s okolinom i usvajanje složenijih komunikacijskih vještina, navode Starc i sur. (2004). Tijekom

ovog razdoblja djeca imaju vokabular od oko 50 riječi koje mogu izgovoriti, a kako Vasta, Haith i Miller (1998: 416) navode: „Oko te dobi većina djece pokazuje ono što se naziva eksplozijom imenovanja, pri čemu počinju imenovati sve što vide.“ Kontinuirano usvajanje riječi postupno se nadograđuje sve do šeste godine. Djeca u ovom razdoblju, osim što usvajaju nove riječi i fraze, također proširuju svoj vokabular koristeći razne vrste riječi (Apel i Masterson, 2004). Nakon što dijete usvoji svoje prve gramatičke oblike, postupno ih povezuje u prve smislene rečenice koje su još nepotpune. Kako Apel i Masterson (200: 66) navode: „Postupno, riječi i drugi aspekti gramatike će popuniti te praznine.“ Svako dijete ima dva skupa riječi - pasivni i aktivni (Posokhova, 2008). Pasivni skup riječi obuhvaća riječi koje dijete razumije, ali ih ne koristi aktivno u svom govoru. Drugim riječima, te riječi dijete razumije, ali ih nikada ne izgovara. Aktivni skup riječi sastoji se od riječi koje dijete može izgovoriti i aktivno koristi u svom govoru. Postupno, kako se jezične vještine razvijaju i osoba stječe više iskustva u komunikaciji, aktivni fond riječi će se proširivati.

4. RAZVOJ GOVORA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Kako Čorak (2019) u svom radu navodi, komunikacija je sustav tijekom kojega odgojitelj stvara odnos, uključujući različite socijalne interakcije s djecom, „(...) stoga komunikaciju možemo definirati kao proces razmjene misli, osjećaja i poruka koje se javljaju kad je prisutna interakcija.“ (Čorak, 2019: 1) Ona postaje još važnija polaskom djeteta u predškolsku ustanovu jer je ključno da se za uspješnu integraciju u obrazovni proces osigura da dijete ovlada „kvalitetnim izražavanjem vlastitih misli i osjećaja.“ (Milić, 2008, prema Grabar, 2017: 14) Poticanje djece da govore, postavljaju više pitanja i odgovaraju na pitanja vrlo je važno za širenje dječjeg znanja i njegovanje znatiželje i volje za istraživanjem (Grabar, 2017). Kako bi dijete razvilo jezik, mora se osjećati prihvaćeno, voljeno, sigurno te mora znati da neće biti neshvaćeno i ismijano u trenutku kada podijeli svoje misli i ideje kad god ima potrebu za time. Djetetu moramo osigurati „prostor za govor“ (Grabar, 2017: 15), kako bi moglo napredovati i razvijati se u svim aspektima, uključujući i razvoj govora. Za stvaranje „govornog prostora“, potrebno je odgojno-obrazovno okruženje pravilno organizirati prema djetetovim potrebama, što je preduvjet kvalitetnog razvoja govora.

Prvo je potrebno zadovoljiti djetetovu potrebu za sigurnošću, što, kako ističe Grabar (2017), zajedno s ljubavlju i pripadnošću, čini temelj odnosa s djetetom. Izgradnja povjerenja između odgojitelja i djeteta, kao i stvaranje poznatog okruženja, ključni su čimbenici koji potiču osjećaj sigurnosti kod djeteta koje se u takvom okruženju, osjeća poticajnim za izražavanje svojih misli i osjećaja. Autorica navodi kako je uloga odgojitelja promatrati dijete i podržati njegovo nastojanje da shvaća svijet koji ga okružuje. Petrović-Sočo (1997) kako je navedeno u radu Grabar (2017) objašnjava kako se komunikacija između odgojitelja i djece zasniva na uspostavljanju socijalno-emocionalnih veza te se izgrađuje svakodnevnim praktičnim aktivnostima. Odgojitelji su s djecom u verbalnoj i neverbalnoj interakciji, slušaju djecu i prate njihove potrebe. Nakon što dijete krene u vrtić, jezik postaje sve važniji, a uloga ljudskog glasa postaje ključna u oblikovanju dječjeg karaktera i osobnosti, stoga je bitno da svi odgojitelji prepoznaju značaj svoje vlastite uloge (Kinder, 2014). Komunikacija je osnovna pretpostavka jezičnog razvoja i temelj usmene komunikacije. Djeca uče na uzorima, a odgojitelji imaju obvezu ozbiljno shvatiti vlastitu govornu kulturu kao uzor za buduće govorno izražavanje. Važno je naglasiti sklad verbalne i neverbalne komunikacije kako bi dijete jasno razumjelo što mu se govori, a također je potrebno izbjegavati dvosmislenost, staviti se u djetetovu kožu, aktivno ga slušati i „čuti“ njegove želje i potrebe (Kinder, 2014).

5. ODGOJITELJ KAO JEZIČNI MODEL

Ogledni jezični model, u kontekstu ranog usvajanja govora i jezičnog razvoja, odnosi se na odraslu osobu, u ovom slučaju odgojitelja, koji služi kao primjer ispravnog i bogatog jezičnog izražavanja za dijete koje još uvijek razvija jezične vještine. Kako Petrović-Sočo (2007) navodi, dijete dolaskom u dječju ustanovu proširuje svoje socijalno okruženje i postupno uči kako se prilagoditi novim i promjenjivim uvjetima života. Djetetu je potrebno vrijeme da promatra, uči i razumije što se događa oko njega i s njim u novom okruženju. S vremenom, kako dijete vidi da okolina nije opasna i da je odgojitelj pažljiv i brižan, da je tu da mu pomogne kada mu je pomoć zaista potrebna i da mu je stalo do njegove dobrobiti, postupno počinje graditi odnos, prvo s njim, a zatim s djecom i drugim odraslim osobama u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Prema Jović (2021) odgojitelj je, uz roditelje, najvažniji primjer djeci u shvaćanju jezika, stoga je bitno omogućiti djetetu stjecanje novih iskustava te mu pomoći u interpretaciji i razumijevanju. Odgojitelji trebaju razumjeti sve poteškoće, svaku nedoumicu, brigu ili problem djece, bilo da se radi o usvajanju jezika ili drugim razvojnim fazama. Komunikacija se prema Jović (2021) događa u svakom trenutku provedenim s djecom, a prema autorici Petrović-Sočo (1997) zasniva se na stvorenoj socio-emocionalnoj vezi koja se gradi kroz aktivnosti samo ako se odgojitelj adaptira djetetu i ništa mu ne nameće. Također, kako Grabar (2017) navodi, razgovorom i slušanjem djeteta odgojitelj treba saznati kakav mu je razgovor potreban, kako bi se mogao prilagoditi i svakom djetetu pristupiti individualno, a to je takozvana reflektirajuća komunikacija. Odgojitelj bi u odgojno-obrazovnoj ustanovi govornom izražavanju trebao pridati posebnu pažnju. Pravilnim izražavanjem omogućujemo djeci stvaralačko izražavanje i istodobno potičemo razvoj njihova jezičnog izričaja te sposobnost uspješne komunikacije s okolinom u kojoj svakodnevno žive (Pavličević-Franić, 2005, prema Šestan, 2018). Prema Vivodinac (2008) verbalna komunikacija između odgojitelja i djece važna je za razvoj djetetovog govora i za komunikaciju između djece iz različitih odgojnih skupina.

5.1. Uloga odgojitelja u govornom razvoju djece

Kao što smo već istakli, uloga odgojitelja u procesu usvajanja jezika i govora ključna je, stoga je bitno prepoznati da svako dijete ima svoje individualne potrebe i da treba pristupiti svakom djetetu na jedinstven način. Surić (2020) naglašava da je najvažnije stvarati poticajno okruženje za dijete i pružiti im dobre govorne uzore. Kučko (2020: 25) tvrdi: „Odgojitelji imaju veliku

ulogu u razvoju djetetova govora, oni u predškolskim ustanovama na puno načina pomažu djeci u usvajanju jezika i stjecanju vještina aktivnog slušanja, govorenja, čitanja i pisanja.“ Nadalje, Sindik (2008) navodi kako odgojitelj može imati snažan utjecaj na dijete i u trenutcima kada toga uopće nije svjestan, odnosno kada nije u djetetovom okruženju. Sve to, uz osobnost odgojitelja, utječe na kvalitetu odnosa djeteta s okolinom. Također Jović (2021) u svom radu izdvaja kako je uloga odgojitelja promatrati dijete i podržati njegovu želju za razumijevanjem svijeta koji ga okružuje, stvoriti ozračje u kojemu se dijete izražava, postavlja pitanja, vidi drugačije, propituje postojeće istine i oblikuje vlastitu perspektivu i percepciju svijeta. Kako ističe Šestan (2018), dijete ulazi u interakciju s jezičnom zajednicom tako da sluša i oponaša okolinu koja ga okružuje. Tijekom prvih sedam godina života djeca su posebno spremna i sklona oponašanju uzora, a uloga uzora nije samo odgoj te djetetu moramo omogućiti i pustiti mu da se približi svojim uzorima (Prekop, 2008, prema Velički, 2009). Najvažnija uloga odgojitelja je svjesno njegovanje kulture izražavanja, odnosno kulture govorenja i pisanja (Jović, 2021). Jezično izražavanje povezujemo s jezičnim aktivnostima koje potiču i usvajaju slušanje, govor, čitanje i pisanje. Djeca u verbalnu komunikaciju ulaze slušajući i oponašajući odrasle, a odgojitelj kao osoba s kojom dijete provodi većinu vremena, treba biti adekvatan model u usvajanju govora. „Djeci je potrebno omogućiti dobre govorne uzore, kvalitetne sadržaje, prostor za govor, mjesta tišine, razgovore, zajednička druženja, čitanje i slušanje priča, igranje pokretnih i jezičnih igara, a najviše od svega djeca trebaju našu pozornost i strpljivo slušanje.“ (Peti-Stantić i Velički, 2008, prema Jović, 2021: 1) Odgojitelji pomažu djeci u stjecanju određenih znanja i vještina, razvijaju komunikacijske vještine i sposobnost međusobne suradnje (Vivodinac, 2008). Kučko (2020) u svom radu ističe kako odgojitelji imaju važnu zadaću u govornom razvoju djece predškolske dobi. Motiviraju ih u procesu usvajanja govora i jezika na različite načine, potičući uspješno vještine „(...) slušanja, govorenja, čitanja i pisanja (...)“ (Šego, 2009: 127) S djecom istražuju razne knjige i slikovnice, raspravljaju o likovima i zbivanjima iz knjiga, potičući ih na povezivanje priče s vlastitim životnim iskustvima, pjevaju pjesme, sudjeluju u dramskim aktivnostima i igraju različite jezične igre. Koriste različite stilove rada pa često s djecom rade sami ili u manjim grupama, kreirajući prilike za interakciju i komunikaciju (Posokhova, 1999). Kreativnost i podrška odgojitelja igraju ključnu ulogu u poticanju komunikacije i jezičnog razvoja kod djece. To stvara temelje za uspješan jezični razvoj i omogućava djeci stjecanje ključnih vještina koje će im koristiti tijekom života. Kroz poticajno i kreativno okruženje, odgojitelji mogu značajno doprinijeti razvoju govorno-jezičnih vještina kod djece (Vivodinac, 2008). Razvijanje ljubavi prema knjigama i poticanje djece na razgovor o likovima u pričama od malih nogu ima ključnu ulogu

u njihovom intelektualnom i jezičnom razvoju (Čorak, 2019). Odgojitelji bi trebali oslušivati i pratiti dječje potrebe te razvijati i unapređivati komunikaciju, komunicirajući s djecom na način koji im odgovara (Vivodinac, 2008). Odgojitelji trebaju stvoriti uvjete za učenje koji djeci omogućuju samostalno učenje.

Što odgojitelji mogu napraviti kako bi potakli govorno-jezični razvoj kod djeteta? Benc Štuka (2010) u svom radu navodi nekoliko primjera:

1. „Razgovarajte s djetetom o svemu što trenutno radite s njim (jednostavnim i kratkim rečenicama pričajte djetetu tijekom svakodnevnih aktivnosti: hranjenja, oblačenja, kupanja, pospremanja stvari...)
2. Imenujte: dijelove tijela, osobe, igračke, odjeću, hranu, pribor za jelo
3. Dok zajedno listate slikovnicu ili gledate crtić, imenujte likove, opisuju slike, prepričavajte događaje, potičite dijete da i ono imenuje
4. Zajedno s djetetom crtajte, bojite, modelirajte (u glini, plastelinu, tijestu...)
5. Pjevajte, plešite i plješćite zajedno s djetetom
6. Igrajte se jezičnih igara (igre riječima, asocijacije, rima)
7. Bavite se raznim tjelesnim i sportskim aktivnostima
8. Upoznajte dijete s novim mjestima, ljudima, događajima...
9. Uključite dijete u svoje dnevne aktivnosti“ (Benc Štuka, 2010: 33)

Odgojitelji bi trebali aktivno slušati djecu kad govore. Postavljanjem dodatnih pitanja ili ponovnim izražavanjem onoga što su djeca rekla, odgojitelji pokazuju da im je stalo do njihove komunikacije i da žele razumjeti što govore. Kako bi pridobili i zadržali djetetovu pažnju, Benc Štuka (2010: 33) navodi: „Ne inzistirajte na onome što dijete ne može, već uočite ono što može i na tome gradite zajedničku igru.“ Također, važno je osigurati mirno i poticajno okruženje kako bi djeca mogla koncentrirano razgovarati i slušati. U konačnici, uloga odgojitelja u razvoju govora kod djece sastoji se u stvaranju poticajnog okruženja te pružanju individualizirane podrške kako bi se potaknuo razvoj jezičnih vještina na najbolji mogući način.

6. POTICAJNO OKRUŽENJE

Slunjski (2008) ističe kako okolina mora biti bogata, poticajna i raznolika te treba omogućiti djeci da se uključe u različite aktivnosti u kojima će različitim tehnikama istraživati i rješavati probleme s kojima se suočavaju. Okolina, stoga ima najznačajniji utjecaj na kvalitetu rane dječje edukacije i njihova životna iskustva. Djeca konstruiraju svoje znanje i razumijevanje na temelju suradnje s vršnjacima i odraslima te vlastitih iskustava i aktivnosti. „Jezik se ne poučava, nego se razvija, i to u bogatom govorno-komunikacijskom okruženju. Zbog toga poticajnost govorno-komunikacijskog okruženja predstavlja važan kriterij kvalitete cjelokupnog okruženja vrtića.“ (Slunjski, 2008: 46) NKRPOO (2014) izdvaja kako je dječji vrtić mjesto cjelokupnog razvoja i odgoja sve dok kreira odgovarajuće obrazovno okruženje u kojem djeca imaju priliku uspostaviti interakciju s raznim materijalima, vršnjacima i odraslima. Kako bi potakli djetetov cjelovit razvoj, ključno je pružiti mu adekvatno okruženje koje se prema Budisavljević (2015) očituje kroz strukture prostornih i socijalnih odnosa. Prostor bi trebao biti sadržajan i obogaćen raznim materijalima koji će potaknuti dijete na manipulativne radnje, pri tome bitno je uzeti u obzir kvalitetu tih materijala, njihovu funkcionalnost i obrazovni cilj koji ih prati. Isto tako Malnar, Punčikar i Štefanec (2013: 4) u svom radu navode kako: „Igra, istraživanje i učenje su glavne aktivnosti djeteta rane i predškolske dobi. Dijete putem tih aktivnosti upoznaje i razumijeva stvarnost koja ga okružuje.“ Samim time dijete svoje znanje ne usvaja pasivno promatrajući svoju okolinu već ga kontinuirano razvija, usvaja i nadograđuje.

6.1. Poticajno prostorno-materijalno okruženje vrtića

Kako konstruktivistička paradigma nalaže, djeca svoja iskustva i znanja ne ostvaruju i ne izgrađuju direktnim poučavanjem već kroz konstantnu interakciju s okolinom (Mlinarević, 2004). „Prostor treba biti bogat materijalima koji pozivaju dijete na igru i manipulaciju njima, pri čemu treba voditi računa o njihovoj kvaliteti (smislenost s obzirom na njihovu edukativnu i razvojnu funkciju) i lakoj dostupnosti djetetu“ (Budisavljević, 2015: 26). Vrijeme usvajanja jezika i razvoj komunikacijskih vještina, uključujući slušanje, izražavanje, čitanje i pisanje, predstavljaju ključne komponente djetetova obrazovanja i razvoja (Šego, 2009). Prema Sindik (2008), poticajna okolina u kojoj djeca uče treba se prvenstveno temeljiti na djetetu i njegovim interesima, počevši od pružanja bogatih materijala koji djetetu omogućuju stjecanje

informacija, konstruiranje znanja i rješavanje problema na prirodan način. Velički (2009: 83) u svom radu postavlja bitno pitanje „(...) uči li dijete zaista govoriti samo govoreći ili su mu potrebni poticaji (...).“ Poticaji uključuju dobre govorne uzore i kvalitetnu govornu okolinu, kao i govorne prostore različitih karakteristika. Da bi se govor načelno materijalizirao, Velički (2009: 83) ističe kako „(...) mora biti upućen nekome (...)“ i netko ga mora prihvatiti i prepoznati. Poruka se mora pročitati i vratiti. Kod ranog govorno-jezičnog razvoja u djetinjstvu izrazito je značajna socijalna povratna informacija, što znači da djeca izgovaraju riječi te promatraju kako okolina reagira na njih, bilo da se radi o ispravcima ili prihvatanju. Velički (2009: 83) zaključuje: „Na taj način djeca uče govoriti, dakle, govoreći, ali i slušajući (...)“

6.2. Poticajno socijalno okruženje vrtića

Autorica Slunjski (2008) navodi kako je poticajno socijalno okruženje preduvjet govornog razvoja u kojem dijete interakcijom s vršnjacima, odgojiteljima i drugim osobama koji ga okružuju, stječe razna jezična iskustva. Prema Malnar i sur. (2013) motivirajuće okruženje koje potiče razvoj vještina trebalo bi posebno cijeniti društveni kontekst, koji igra iznimno važnu ulogu u oblikovanju dječjih koncepata i teorija o svijetu oko sebe. Socijalne interakcije postavljaju "zahtjeve" djetetu, tražeći od njega da uskladi svoju perspektivu s perspektivom njegovih vršnjaka s kojima sudjeluje u aktivnostima. Interakciju i razgovor treba poticati već u najranijoj dobi, jer Šego (2009) ističe kako glas postaje dio dječje svakodnevnice i iskustva. Isto tako, dijete treba poticati na razgovor o različitim temama, postavljati mu pitanja te ga motivirati na izražavanje osobnog mišljenja (Šego, 2009). Tijekom odrastanja, Slunjski (2012) navodi kako djeca jezik usvajaju kroz interakcije sa svojim vršnjacima i okruženjem, također postepeno ovladavaju različitim oblicima komunikacije prvenstveno aktivnom interakcijom te komuniciranjem u raznim društvenim interakcijama. „Socijalno okruženje i interakcija s odgajateljem trebaju djecu poticati na raspravu i međusobnu razmjenu ideja i znanja.“ (Kasum, 2020: 15)

7. POTICAJI ZA GOVORNO-JEZIČNI RAZVOJ

Kako bi se osiguralo da djeca razvijaju snažne jezične vještine i stvore čvrste temelje za budući uspjeh, ključno je pružiti im odgovarajuće poticaje i podršku. „U stvaranju prostorno-materijalnog okruženja za učenje naglasak je na prihvaćanju prirode učenja djeteta koja je integrirana tj. holistička (...)“ (NKRPOO, 2014: 19) Djeca suradnički konstruiraju i izgrađuju znanja, a NKRPOO (2014) izdvaja kako ih treba motivirati na istraživanje. U centru početnog čitanja i pisanja, djeci se pruža prilika za razvoj njihovih jezično-komunikacijskih sposobnosti putem raznovrsnih aktivnosti koje su temeljne za razumijevanje, govor, čitanje i pisanje.

Slunjski (2008) kako je navedeno u radu Kasum (2020: 20) aktivnosti poput „pričanje priča, igre riječima, dramske aktivnosti, igre i aktivnosti sa slovima“ te igre i zadatci povezani s razvojem pismenosti čine ključne elemente koji potiču jezični razvoj djece i pripremaju ih za uspješan ulazak u svijet čitanja i pisanja. Poticaji za komunikaciju igraju ključnu ulogu u podržavanju razvoja jezičnih vještina, socijalnih veza i emocionalne inteligencije kod djece. Kroz kreativne i interaktivne aktivnosti, odgojitelji mogu potaknuti djecu da aktivno sudjeluju u komunikaciji i izražavanju svojih misli, osjećaja i potreba.

Evo nekoliko primjera poticanja komunikacije s djecom:

1. Postavljanje otvorenih pitanja - Umjesto da postavljate pitanja koja zahtijevaju samo "da" ili "ne" odgovore, postavite otvorena pitanja koja potiču djecu da opišu svoje misli i osjećaje. Na primjer, umjesto "Jesi li se zabavljao?", pitajte "Što si sve radio danas?" (<https://stampar.hr/hr/novosti/otvorena-i-zatvorena-pitanja>)
2. Pripovijedanje priča – Pričajte priče ili izmišljene priče i potaknite djecu da dopune ili promijene tijek priče. Ovo potiče njihovu maštovitost i sposobnost izražavanja ideja. (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj>)
3. Istraživanje okoline – Tijekom šetnje ili izleta, potičite djecu da opisuju što vide, čuju i osjećaju. Postavljanje pitanja o njihovim dojmovima i promatranjima potiče njihovu komunikacijsku vještinu. (<https://www.djecjivrticvukovar1.hr/2020/04/01/poticanje-jezicno-govornog-razvoja-za-djecu-u-dobi-od-5-7-godina>)
4. Čitanje i pričanje priča – Čitajte knjige i priče zajedno s djecom te ih potaknite da postavljaju pitanja, komentiraju događaje i izražavaju svoje dojmove. (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj>)

Poticaji za komunikaciju s djecom ne doprinose samo razvoju jezičnih vještina, već i jačaju vezu između djece i odraslih te podržavaju njihov emocionalni i socijalni razvoj. Važno je

prilagoditi poticaje djetetovoj dobi, interesima i potrebama kako bi se osiguralo da komunikacija bude zabavna, zanimljiva i korisna za sve uključene. „Valja naglasiti da se poticanje govornog razvoja djece ne može sažeti isključivo u kratke programe ili aktivnosti ograničene vremenom.“ (Velički, 2009: 84)

Odgojitelji usvajanje govora i jezika mogu potaknuti raznovrsnim jezičnim igrama i aktivnostima poput pričanja priča i slikovnica te lutkarskih predstava. Prema autoricama Peti-Stantić i Velički (2008) navedeno u radu Surić (2020: 7) jezična se igra definira kao „(...) prostor u kojem se odrasli i djeca oslobađaju u vlastitom jeziku i u njemu uživaju svladavajući pravila i stječući sposobnost pristupiti u skladu s njima ili ih kršiti.“ Zaključujemo kako odgojitelji imaju važnu zadaću u govorno-jezičnom razvoju kod djece. Svjesni su da svako dijete ima svoje jedinstvene karakteristike i potrebe te da je potrebno pristupiti svakom djetetu na individualan način.

Benca Štuka (2010) u svom radu također navodi kako je važno znati na koji način treba adekvatno potaknuti djetetov govor.

1. „ne ispravljajte dijete i ne inzistirajte da suhoparno, „kao papagaj“ ponavlja za vama riječi, fraze i rečenice („Hajde reci...“, Ne kaže se... nego...“). Dijete će vas samo početi oponašati i upotrebljavati riječi u skladu sa svojim mogućnostima onda kad za to bude spremno,
2. puno ponavljajte pojedine riječi u različitim oblicima bez obzira na to što ih dijete još ne upotrebljava,
3. pravilno govorite djetetu, što ne znači da mu se trebete obraćati strogo i ozbiljno kao odraslome, ali svakako ne iskrivljavajte izgovor glasova kad mu se obraćate (budite dobar govorni model)“ (Benca Štuka, 2010: 32)

8. POTICAJI ZA JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ KROZ CENTRE AKTIVNOSTI

Centri aktivnosti, prema Budisavljević (2015) trebaju poticati autonomiju djece tako da im omoguće sudjelovanje ili pokretanje aktivnosti samostalno, bez konstantnog nadzora odgojitelja. Materijali ili poticaji koji se koriste u tim centrima trebali bi podržavati razvoj različitih aspekata cjelokupnog razvoja djeteta, a Budisavljević (2015: 27) navodi kako: „Oni mogu biti gotovi didaktički materijali, pedagoški neoblikovani materijali, a vrlo često su to poticaji osmišljeni i izrađeni od strane odgajatelja s ciljem podupiranja nekog određenog aspekta dječjeg razvoja, odnosno više njih istovremeno.“ Ista autorica ističe da se slijed aktivnosti u motivirajućoj okolini ne može prethodno isplanirati, već će ovisiti i razvijati se prema interesima samog djeteta, ali preduvjeti su precizno isplanirani, promišljeni prostori i poticaji. Kvalitetnim oblikovanjem okoline motiviramo dijete na „(...) interakciju s prostorom i materijalima stavljajući naglasak na njegov istraživački potencijal (...)“ (Budisavljević, 2015: 28) te mu omogućujemo da organizira vlastite aktivnosti i surađuje s vršnjacima, čime stječe i razvija specifične sposobnosti. Špehar (2002) naglašava kako je uređenje centra početnog čitanja i pisanja važno za neometan razvoj govora, a odgojitelj su ti koji trebaju oslušivati interese djece kako bi osposobili i opskrbili centar u skladu s djetetovim potrebama.

8.1. Aktivnosti kojima se potiče govorni razvoj

Slikovnice su čaroban svijet u kojem riječi i slike zajedno stvaraju most prema bogatom svijetu govora i jezika kod djece. U svijetu su dječje književnosti poput prozora koji otvaraju vrata prema rječniku, komunikaciji i maštovitosti te pružaju čaroliju učenja koja traje cijeli život. Slikovnice su izuzetno važan alat i nezamjenjiv partner u procesu razvoja govora i jezičnih vještina kod male djece. Jedna od funkcija slikovnica upravo je govorno-jezična funkcija, a kako Martinović i Stričević (2011: 53) navode: „Govorno-jezična funkcija slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina.“ Prema Šišnović (2011) aktivnosti se mogu provoditi i uz poticaj „nijemih“ slikovnica odnosno slikovnica bez teksta, koje potiču maštovito razmišljanje jer djeca moraju stvarati priču i interpretirati ilustracije. To razvija njihovu sposobnost da razmišljaju kreativno i konstruiraju naraciju. Iako nema teksta, slikovnice mogu

potaknuti razgovor između djeteta i odgojitelja koji mogu postavljati pitanja, poticati dijete da opisuje ono što vidi i na taj način stvara priču (Šišnović, 2011).

Osim slikovnica, brojalice su još jedan alat uz pomoć koje dijete razvija i usvaja govor (Peteh, 1998). One su živa i vesela igra riječima koja često postaje prvom stepenicom na putu razvoja govora kod djece. Unapređuju pravilan izgovor pojedinih glasova, umanjuju govorne barijere te jačaju i grade artikulaciju, intonaciju i naglaske. Osim toga, brojalicom se potiče govorna aktivnost, oslobađa se dječji govor, djecu se motivira da razvijaju slobodan i fluidan govor te da obogate svoj rječnik (Peteh, 1998). Brojalice su ključna alatka koja pomaže djeci da otkriju svijet jezika. Od prvih nespretnih pokušaja brojanja do dubljeg razumijevanja brojeva i riječi, brojalice nude djeci priliku da se izraze, povežu s drugima i razvijaju svoje jezične vještine.

Uz slikovnice i zagonetke također mogu potaknuti dječju primjerenu verbalnu kreativnost, one nisu samo zabavna igra, već i moćno sredstvo za poticanje razvoja govora kod djece. Djeca mogu smisliti rješenja zagonetki u obliku priče u koju mogu uklopiti stvarnost i maštu (Posokhova, 2008). Od misterioznih zapisa do razigranih rima, zagonetke nude djeci priliku da razmišljaju, postavljaju pitanja i izraze svoje misli. Zagonetke zahtijevaju logičko razmišljanje i sposobnost povezivanja informacija. Djeca moraju analizirati problem, razmišljati o različitim opcijama i izabrati najbolji odgovor, a navedeno jača kritičko razmišljanje i analitičke vještine. Mnoge zagonetke, prema Šimeg (2022) imaju neobične i maštovite odgovore a upravo to potiče djecu da razmišljaju izvan okvira i koriste svoju maštovitost kako bi došli do rješenja.

Kroz igru s lutkama i dramatizaciju, djeca ulaze u svijet uloga, priča i dijaloga. Ovo iskustvo potiče razvoj govora na više razina. Kako Ivon (2010) navodi lutka ujedinjuje sva djetetova područja koja su važna za razvoj, a to su pokret, govor te svakodnevni život s okolinom. Djeca razvijaju svoj rječnik, uče artikulirati misli i osjećaje likova koje tumače, a također razvijaju svoju sposobnost slušanja i razumijevanja. Kako Ivon (2010: 59) navodi: „u igri lutkama govor se prirodno razvija i obogaćuje. Zbog svoje oživljavajuće komponente lutka spontano navodi dijete na govornu komunikaciju”. Igra s lutkom pretvara jezik u igru i koristi ga kao simbol za izražavanje djetetovih emocija i misli. Također, lutke spontano potiču djecu da sudjeluju u verbalnoj interakciju putem koje se govor prirodno oblikuje i razvija (Ivon, 2010).

Razgovor i prepričavanje događaja igraju ključnu ulogu u govornom razvoju kod djece. Ovo su osnovne komunikacijske aktivnosti koje omogućavaju djeci da razvijaju svoje jezične vještine,

bogate svoj vokabular i nauče kako konstruirati smislene rečenice. S djetetom, kao i s odraslima, može se voditi klasična interakcija o raznim temama te na taj način ono usvaja pojmove kao što su gore, dolje, lijevo, desno ili razgovarati o svakodnevnim aktivnostima (Posokhova, 2009, prema, Šimeg, 2022). Važno je da dijete dobrovoljno sudjeluje u razgovoru, postavlja pitanja koja ga zanimaju i na njih dobiva odgovore. Kao primjer uobičajenog razgovora, Šimeg (2022) navodi temu odlaska i dolaska u vrtić te slobodno vrijeme nakon vrtića. Kada se diže ujutro za vrtić, kako putuje do vrtića, što radi doma kada dođe iz vrtića, s kime provodi vrijeme, ide li na kakve sportske aktivnosti i mnoga druga pitanja koja će dijete potaknuti na daljnju interakciju s odgojiteljem. Važno je redovno komunicirati s djecom, postavljati pitanja, poticati ih na izražavanje svojih misli i osjećaja te ih slušati s pažnjom. Na taj način, stvara se poticajno jezično okruženje u kojem se djeca osjećaju potaknuto da aktivno sudjeluju u razgovoru i razvijaju vlastite jezične vještine.

9. MODELIRANJE ISPRAVNOG GOVORA

Iznenadujuća činjenica je kako dijete, nesvjesno slušajući govor okoline bez izravnog poučavanja, usvaja sva gramatička pravila i norme (Benc Štuka, 2010). Ispravljanje govora kod djece osjetljiva je tema koja zahtijeva pažljiv pristup. Bohannon i Stanowicz (1988) u svom istraživanju promatrali su roditelje i osobe koje to nisu u interakciji s djecom te su analizirali njihov razgovor kako bi potvrdili svoju tvrdnju da odrasli različito reagiraju na dječje sintaktičke pogreške. Dobiveni rezultati pokazuju da su odrasli bili skloniji ponoviti frazu s promjenama ili zatražiti pojašnjenje rečenice koja sadrži sintaktičke ili fonološke pogreške nego dobro oblikovane rečenice. Bohannon i Stanowicz (1988) također navode kako su odrasli također češće koristili pravilni sintaktički ili fonološki oblik u sljedećoj rečenici ako je prethodna djetetova rečenica sadržavala samo jednu sintaktičku ili fonološku pogrešku umjesto više njih. Sveukupno, rezultati ukazuju na to da svi odrasli različito reagiraju na dječje jezične pogreške, pri čemu roditelji pokazuju veću osjetljivost nego odrasli koji nisu roditelji. Benc Štuka (2010) navodi kako je artikulacijski poremećaj najprošireniji govorni poremećaj kod djece predškolske i školske dobi te navodi nekoliko korisnih savjeta kako se odnositi prema djetetu koji ima artikulacijske teškoće:

1. „budite dobar govorni model djetetu – govorite pravilno
2. nastojte biti djetetova podrška i kad je ono samo svjesno svoje teškoće u izgovoru
3. ne ispravljajte dijete, jer kad bi moglo pravilno izgovarati, sigurno bi to i činilo
4. potražite pomoć logopeda
5. motivirajte dijete za dolazak na logopedsku terapiju, pohvalite djetetov trud i zalaganje tijekom terapije
6. aktivno se uključite i podržite rad logopeda s djetetom“ (Benc Štuka, 2010: 26)

Možemo zaključiti kako je važno pristupiti ispravljanju govora kod djece s razumijevanjem, strpljenjem i podrškom. Dijete će se najbolje razvijati kroz pozitivno okruženje koje potiče izražavanje i komunikaciju. Važno je zapamtiti da su djeca u fazi razvoja i greške u govoru su normalan dio tog procesa. Ispravno i podržavajuće ispravljanje pomaže djetetu da se razvija prema ispravnom izražavanju bez stvaranja negativnih osjećaja prema vlastitom govoru.

10. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

10.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja je ispitati na koji su način odgojitelji jezični modeli u ranom usvajanju govora te na koje sve načine u svom radu potiču govorno-jezični razvoj pri lakšem usvajanju osnovne gramatike. Također, želi se ispitati posvećuju li odgojitelji pažnju vlastitom govoru u interakciji s djecom te ispravljaju li djecu ako pogrešno izgovore ili naglase riječ.

10.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati kako odgojitelji svojim govornim modelom utječu na razvoj jezičnih i komunikacijskih vještina kod djece u predškolskoj dobi. Također, istraživanje analizira kako okruženje u predškolskoj ustanovi utječe na razvoj govora kod djece, koje metode komunikacije odgojitelji koriste kako bi potaknuli razvoj govora kod djece. Istraživanje ove teme može pomoći unaprijediti pristupe i strategije u predškolskim ustanovama kako bi se osiguralo optimalno podržavanje dječjeg govornog razvoja.

10.3. Uzorak istraživanja

U istraživanje je uključeno 104 odgojitelja iz dječjih vrtića Zadarske županije. Svi su ispitanici osobe ženskog spola pa zaključujemo da su ankete popunile odgojiteljice koje su odgovorile na 21 pitanje.

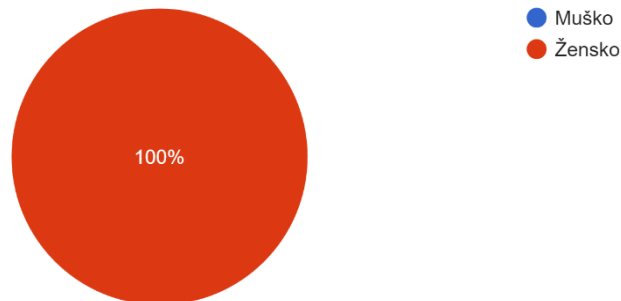
10.4. Metode istraživanja

Za potrebe istraživanja, koje je provedeno 2023. godine, koristila se metoda anketiranja putem *Google* Obrasca. Anketa je u potpunosti anonimna, a prikupljanje podataka odvijalo se putem poveznice koja se prosljeđivala virtualno, dok je analiza podataka provedena deskriptivnom metodom. U svrhu prikupljanja podataka osmišljen je upitnik, pod nazivom *Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora na primjeru dječjih vrtića Zadarske županije*, koji je bio namijenjen odgojiteljima dječjih vrtića Zadarske županije što obuhvaća grad, sela i otoke.

10.5. Rezultati istraživanja

Grafikon 1: Struktura ispitanika prema spolu.

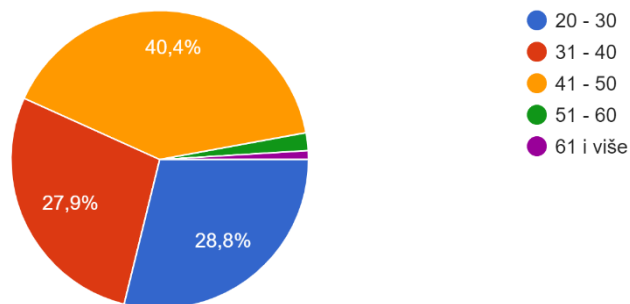
104 odgovora

Kao što je navedeno, u istraživanju je sudjelovalo ukupno 104 odgojitelja, a prema grafikonu se može vidjeti da su anketu ispunile 104 (100 %) osobe ženskog spola to jest da su u istraživanju sudjelovale isključivo odgojiteljice Zadarske županije.

Grafikon 2: Struktura ispitanika prema dobi.

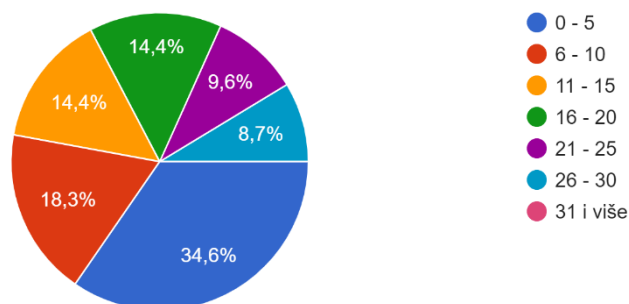
104 odgovora

Dobne skupine odgojiteljica podijeljene su u pet kategorija. Najviše ispitanika, njih 42 (40,4 %) pripada kategoriji 41–50 godina, zatim njih 30 pripada kategoriji 20 – 30 godina (28,8 %), nadalje 2 ispitanika spadaju u kategoriju 51–60 godina (1,9 %) i samo 1 ispitanik pripada kategoriji 61 i više godina (1 %)

Grafikon 3: Struktura ispitanika s obzirom na broj godina radnog staža na radnom mjestu odgojitelja.

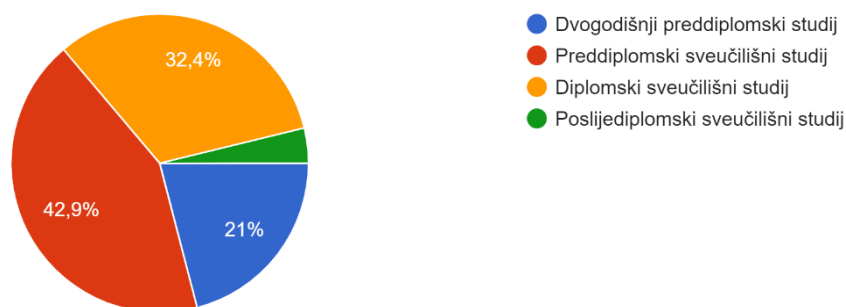
104 odgovora

Gledajući broj godina radnog staža, najveći broj ispitanika njih 36 (34,6 %) pripada kategoriji 0–5 godina radnog staža, zatim 19 (18,3 %) ispitanika označilo je kategoriju 6–10 godina radnog staža, potom jednak broj ispitanika, njih 15 pripada kategorijama 11–15 i 16–20 godina radnog staža što je u postotku (14,4 %). Njih 10 (9,6 %) pripada kategoriji 21–25 i najmanji broj ispitanika, njih 9 (8,7 %) pripada skupini 31 ili više godina radnog staža.

Grafikon 4: Struktura ispitanika s obzirom na završenu razinu obrazovanja.

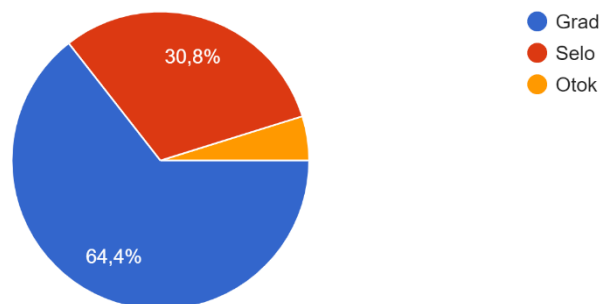
104 odgovora

Na pitanje o završenoj razini obrazovanja, najveći broj ispitanika, njih 45 od ukupno 103, što je u postotku (42,9 %) odgovorilo je da ima završen preddiplomski sveučilišni studij. Nadalje njih 34 (32,4 %) završilo je diplomski sveučilišni studij, dok je dvogodišnji preddiplomski studij završilo njih 22 (21 %). Poslijediplomski studij završilo je najmanje ispitanika čak njih 4 što je u postotku (3,8 %).

Grafikon 5: Struktura ispitanika s obzirom na mjesto dječjeg vrtića u kojem trenutno rade (grad, selo, otok).

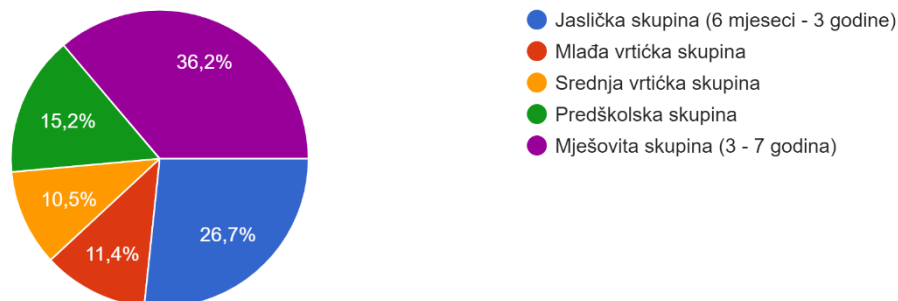
104 odgovora

Zatim na pitanje o mjestu dječjeg vrtića u kojem trenutno rade, najveći broj ispitanika, njih 67 (64,4 %) radi u gradu Zadru, nadalje njih 32 (30,8 %) rade u selima koji se nalaze u Zadarskoj županiji, dok samo 5 ispitanika (4,8 %) radi na otocima Zadarske županije.

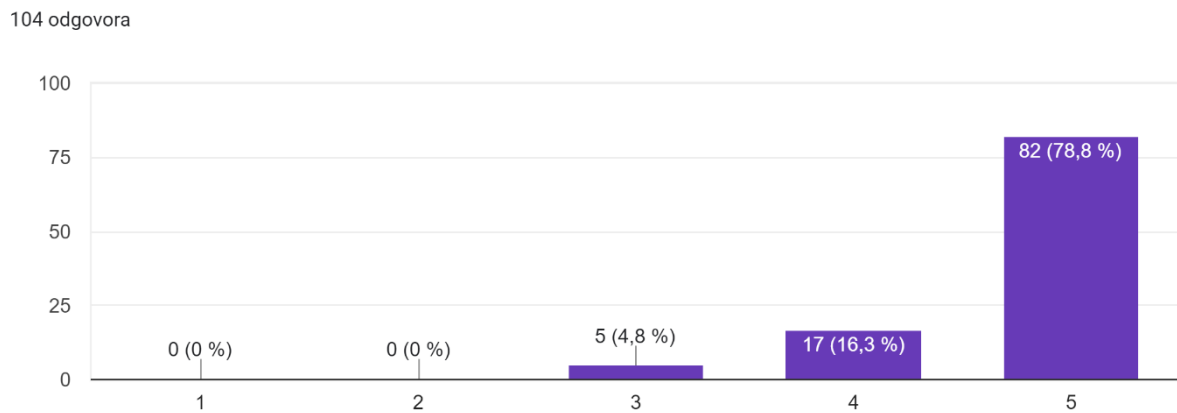
Grafikon 6: Struktura ispitanika s obzirom na dobnu skupinu u kojoj rade.

104 odgovora

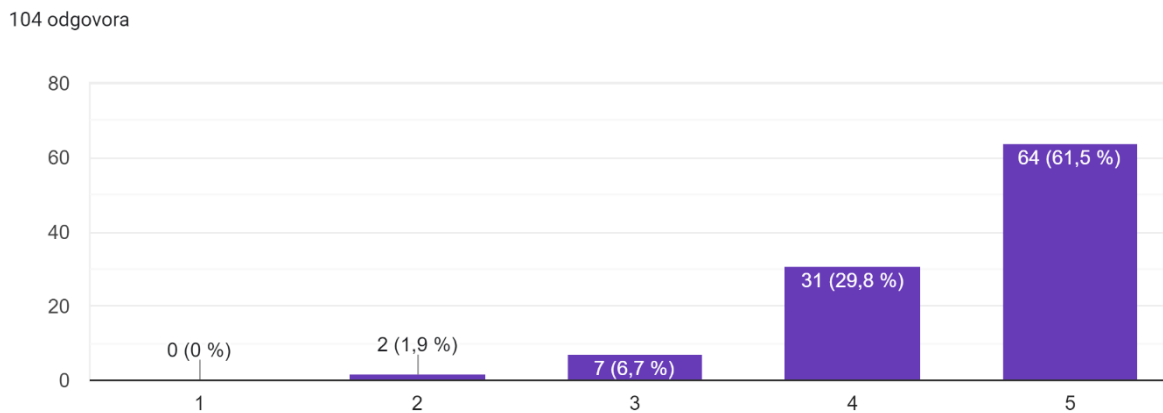
Iz grafikona je vidljivo da najviše odgojitelja, njih 38 (36,2 %) trenutno radi s mješovitom skupinom (3 – 7 godina), nadalje njih 28 (26,7 %) odgovorilo je da rade u jasličkoj skupini (6 mjeseci – 3 godine), 16 (15,2 %) odgojitelja odgovorilo je da je to predškolska skupina, dok njih 12 (11,4 %) radi u mlađoj vrtićkoj skupini. U srednjoj vrtićkoj skupini radi 11 ispitanika što je u postotku (10,5 %).

Grafikon 7: Smatram da je uporaba hrvatskoga standardnog jezika važna za rad i razgovor s djecom tijekom rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

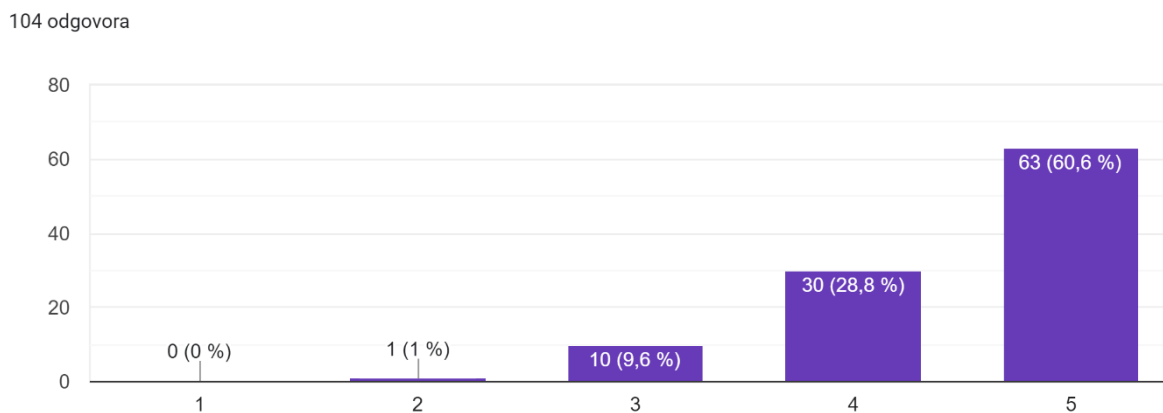
Na postavljeno pitanje o važnosti uporabe hrvatskog standardnog jezika za razgovor i rad s djecom u odgojno-obrazovnoj ustanovi ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. Od ukupno 104 ispitanika, iz grafikona je vidljivo da nitko nije odgovorio „uopće se ne slažem“ i „uglavnom se ne slažem“, 5 (4,8 %) odgojitelja odgovorilo je „niti se slažem niti se ne slažem“, dok se 17 (16,3%) ispitanika uglavnom slaže. Najveći broj odgojitelja, njih 82 (78,8 %) u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom. Batur (2022) u svom istraživanju navodi slične rezultate. Od ukupno 107 ispitanika, njih 79 što je u postotku (73,8 %) navodi kako je uporaba hrvatskog standardnog jezika za rad u odgojno-obrazovnoj skupini iznimno važna, nešto manje važnim smatra 23 ispitanika, odnosno (21,5 %). 4 ispitanika (3,7 %) niti smatra da je ovo pitanje važno, niti da je nevažno. Uočljiva je samo jedna razlika, kako Batur (2022) navodi samo 1 ispitanik (0,9 %) ne smatra da je uporaba hrvatskoga standardnog jezika važna za rad i razgovor s djecom tijekom rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Grafikon 8: Smatram da dobro poznajem pravopisna i gramatička pravila hrvatskoga standardnog jezika.

Na pitanje o poznavanju pravopisnih i gramatičkih pravila hrvatskoga standardnog jezika ustanovi ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. Nitko od ispitanika nije odgovorio „uopće se ne slažem“, 2 ispitanika (1,9 %) uglavnom se ne slaže s ovom tvrdnjom. Nadalje, 7 ispitanika (6,7 %) odgovorilo je „niti se slažem niti se ne slažem“, dok se njih 31 uglavnom slaže što je u postotku 29,8%. Najveći broj ispitanika, njih 64 (61,5 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom da poznaju pravopisna i gramatička pravila hrvatskoga standardnog jezika.

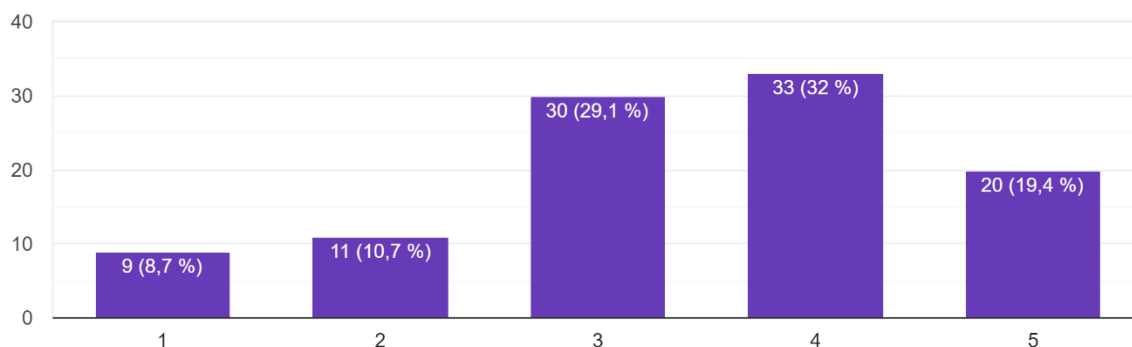
Grafikon 9: Posvećujem pažnju na izgovor riječi tijekom razgovora.

Zatim na pitanje o posvećivanju pažnje na izgovor riječi tijekom razgovora ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. Kao i u prethodnom grafikonu nitko od ispitanika nije odgovorio „uopće se ne slažem“, 1 ispitanik (1 %) odgovorio je „uglavnom se ne slažem“ nadalje 10 ispitanika (9,6 %) niti se slaže niti se ne slaže s ovom tvrdnjom, dok je 30 ispitanika (28,8 %) odgovorilo „uglavnom se slažem“. Najveći broj ispitanika, njih 63 što je u postotku (60,6 %) u potpunosti posvećuje pažnju na izgovor riječi tijekom razgovora s djecom. Vidljivi su slični rezultati i kod Batur (2022). Naime, na pitanje o posvećivanju pažnje u usmenoj komunikaciji 77 ispitanika (72%) pridaje jako puno pažnje tijekom usmene komunikacije, 23 (21,5%) ispitanika također posvećuje puno pažnje dok samo 7 ispitanika što je u postotku (6,5%) ne pridaje toliko puno važnosti izgovoru riječi tijekom razgovora.

Grafikon 10: Ispravljate li djecu ako krivo izgovore/naglase riječ?

103 odgovora

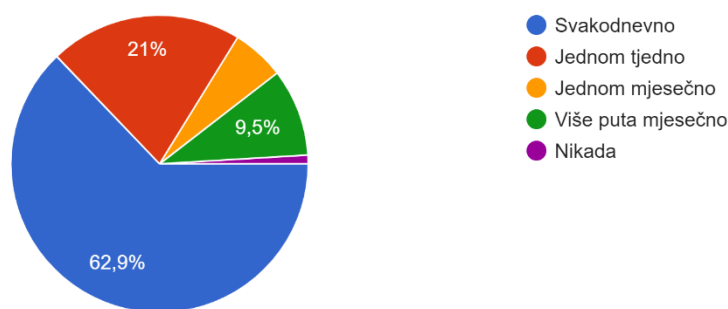
Na pitanje ispravljate li djecu ako krivo izgovore odnosno naglase riječ, ustanovi ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. 9 ispitanika odgovorilo je „uopće se ne slažem“ što je u postotku (8,7 %), nadalje 11 ispitanika (10,7 %) uglavnom se ne slaže s navedenom tvrdnjom, dok se njih 30 (29,1 %) niti slaže niti ne slaže. Najveći broj ispitanika, njih 33 (32 %) odgovorilo je „uglavnom se slažem“, dok se njih 20 (19,4 %) u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Kod Jović (2021) uočavamo manje razlike u odgovorima. Naime, veći broj ispitanika, njih 17 (42,5%) označilo je da ne ispravlja djecu ako krivo naglase riječ, dok je najmanje ispitanika, njih 9 (22,5%) odgovorilo kako uvijek ispravljaju dijete. 14 ispitanika što je u postotku (35%) to čini ponekad.

Nadalje, ispitanicima je bilo postavljeno pitanje otvorenog tipa „Ako ispravljate, na koji način to činite?“.

Neki su odgovorili kako ne ispravljaju, dok je većina navela kako ponove i izgovore ispravno, krivo izgovorenu riječ nakon djeteta bez ukazivanja na njegovu pogrešku. Pojedini su naveli: „Ne ispravljam, već ponovim ono što su rekli samo na ispravan način. Mislim da ih tako učim pravilnom izgovoru, a ne stvaram nekakvu opterećenost razmišljanjem o istom“, „Djeca su jako mala te dosta rijeci ne znaju, ukoliko nešto krivo izgovore ponovim kako se točno izgovori ta riječ“, „Ponavljanjem te riječi ispravno. Ponovim cijelu rečenicu koju je dijete reklo i samo tu riječ kažem ispravno“, „Pod ispravljanjem podrazumijevam da uvijek ponovim ispravno riječ/rečenicu koju su izgovorili, ali ne naglašavam to da su pogriješili“, „Ne ispravljam uvijek, ali kad to zahtijeva situacija onda ponovim riječ ispravno da dijete čuje kako se pravilno izgovara.“ Neki su naveli kako: „Zajedno ponavljamo riječ, napišemo pa slovka mo pa ju izgovaramo onako kako treba, dok se ne usvoji.“, „Ponovim iza djeteta točno ako je rekao nešto krivo, ali ne u svakoj situaciji...jer ponekad bi vjerojatno omela dijete u daljnjem govoru/interpretaciji.“, „Ako nešto kaže neispravno, ispravim ga na način da kažem:" Misliš tako i tako".“

Grafikon 11: Koliko često provodite aktivnosti za razvoj govora u svojoj skupini?

104 odgovora

Na iduće pitanje o tome koliko često odgojitelji provode aktivnosti za razvoj govora u svojoj skupini, ustanovi ispitanici su mogli označiti tvrdnje „svakodnevno“, „jednom tjedno“, „jednom mjesečno“, „više puta mjesečno“ i „nikada“. 66 ispitanika (62,9 %) odgovorilo je kako provode aktivnosti svakodnevno, dok njih 22 (21 %) to čini jednom tjedno. Nadalje, 10 ispitanika (9,5%) aktivnosti provodi više puta mjesečno a čak 6 ispitanika (5,7 %) aktivnosti provodi jednom mjesečno. Aktivnosti za razvoj govora u svojoj skupini ne provodi samo 1

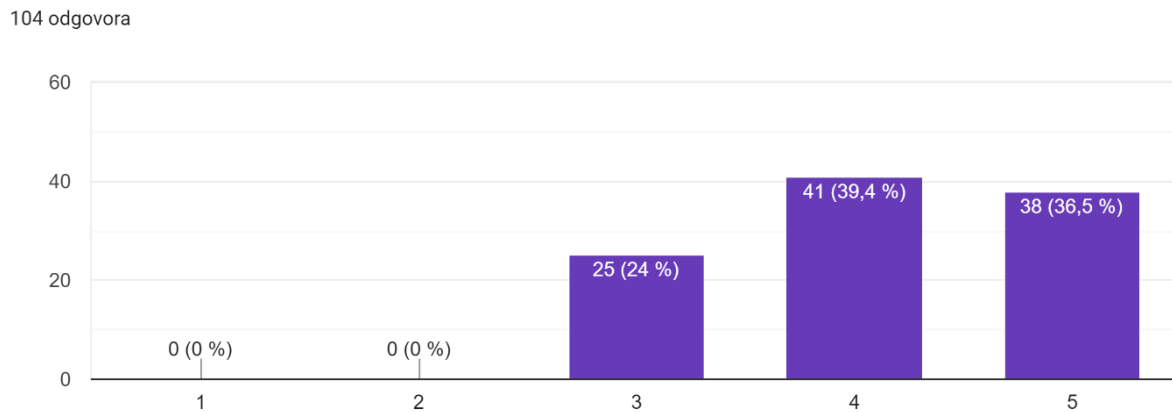
ispitanik (1 %). Jović (2021) u svom istraživanju postavlja isto pitanje, a na ponuđene odgovore najveći broj ispitanika, njih 34 što je u postotku (85 %) odgovara da svakodnevno provodi aktivnosti za razvoj govora, dok njih 6 (15 %) aktivnosti provodi jednom tjedno, a samo jedan ispitanik (2,5%), aktivnosti za razvoj govora provodi jednom mjesečno.

Na pitanje „Koje jezične aktivnosti provodite s djecom?“ ispitanici su navodili kako su to najčešće brojalice, pjesmice, nabrojalice, pričanje priča, prepričavanje, igre verbalnog izražavanja, čitanje priča, recitacije, zagonetke, razgovor, igre s karticama te igrokazi. Neki su naveli: „Jutarnja okupljanja gdje svi zajedno razgovaramo, kroz pjesmice i čitanjem te aktivnosti vezane uz početno čitanje i pisanje“, pomoću kartica–izgovor riječi, slova. Recitacije, prepričavanje priča po slikama, prema pamćenju, s promjenom kraja priče, pričanje priča s različitim vrstama kazališnih lutaka. Kratke i interesantne govorne igre praćene imitacijom pokreta. Te brojne druge ne/planirane svakodnevne aktivnosti naročito ukoliko primijetim potrebu kod određenog djeteta za izgovorom određenih slova.“, Igra s početnim i završnim slovom, *memory* s riječima i slikama, prije obroka pogađamo sto je taj dan na meniju, igra gluhog telefona itd...“, „Brojalice i igre s rimom (pomažu u usvajanju slogova), prepoznavanje prvog i zadnjeg slova u riječi, čitanje, prepoznavanje istih slova na različitim materijalima“, „Ja nećujno izgovorim riječ, a djeca prateći pokrete mojih usana otkrivaju koja je to riječ i glasno i razgovijetno ju izgovaraju, igra početnog i završnog glasa, nabrojimo riječi suprotnog značenja.“, „Ovisno o temama koje se obrađuju u određeno doba godine, imenujemo predmete, pojave, stvari, osjećaje te ih pritom i zapisujemo na pločicu pa ponavljamo taj dan/tjedan..“.

Nadalje, na iduće pitanje: „Koje poticaje/materijale koristite prilikom provođenja jezičnih aktivnosti?“ ispitanici su odgovorili kako su to kartice, slikovnice, didaktičke igre, razgovor, slikopriče, pjesmice, stolno-manipulativne igre sa slovima, lutke, audiovizualni mediji, ilustracije, slovarice, abecede sa sličicama, enciklopedije, igrokazi, cd, gitara, društvene igre, fotografije, dovrši priču, štapne aplikacije, govorne igre sa pokretima/imitiranja određenih zvukova.. Neki su naveli kako koriste svakodnevne situacije i rješavanje problema te poticaje iz svakodnevnog okruženja. „Kartice za čitanje, sliko-priče, stripove, slovarice, male predmete, slikovne aplikacije, križaljke, lutke.“, „Sve u SDB je poticaj za dijete.“, „Izrađujem ih najčešće sama“, „Izrezana slova zalijepljena na čičak od kojih djeca trebaju sastaviti određenu riječ i razne slagalice s istom funkcijom.“, „Slikovnice, hamer s abecedom i čepovi od boca s ispisanim slovima, čičak, prirodni materijali...“ Vlastito tijelo, papir, olovka, izrađene kartice sa slovima...“, „Bijelu ploču, markere, razne igre (složi riječ, složi naziv neke određene stvari prikazane na slici)“, „Rastresite materijale kojima uz pomoć senzornog poticaja djeca

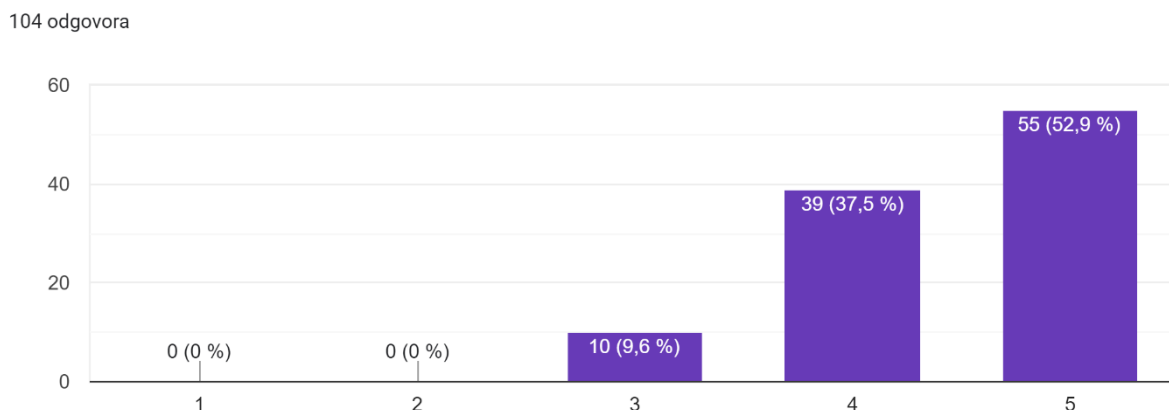
izgovaraju određene zadane glasove , kartice , slikovnice.“, „Aplikacije, pisanje u brašnu, "štipanje" slova, koristim kockice pričalice itd.“

Grafikon 12: Djeca u skupini zainteresirana su za jezične aktivnosti i aktivno sudjeluju u aktivnostima.

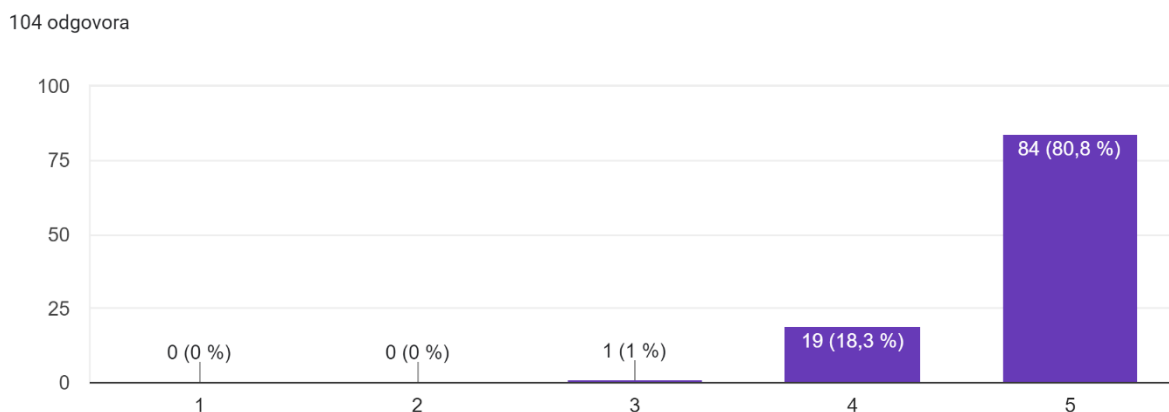
Na tvrdnju da su djeca u skupini zainteresirana za jezične aktivnosti i da su aktivna u sudjelovanju, ispitanici su mogli označiti brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava „uopće se ne slažem“, a broj 5 „u potpunosti se slažem“. Od ukupno 104 ispitanika nitko se u potpunosti i uglavnom ne slaže. Nadalje 25 ispitanika, što je u postotku (24 %), niti se slaže niti se ne slaže, dok se najveći broj ispitanika, njih 41 (39,4 %) uglavnom slaže. S navedenom tvrdnjom, u potpunosti se slaže 38 ispitanika što je u postotku (36,5 %). Na isto pitanje, Jović (2021) u svom istraživanju dobiva slične rezultate. Najveći broj ispitanika, njih 21 (52,5 %) odgovorilo je da su djeca zainteresirana. 15 ispitanika (37,5 %) misli da su jako zainteresirana dok njih 4 (10%) smatra da niti su zainteresirana niti su nezainteresirana.

Grafikon 13: Stvaram poticajno okruženje za razvijanje govora i jezika djeteta.

U usporedbi s prethodnim grafikonom, možemo zaključiti kako nitko od ispitanika na oba pitanja nije odgovorio s „u potpunosti se ne slažem“ i „uglavnom se ne slažem“. Nadalje 10 ispitanika (9,6 %) niti se slaže niti se ne slaže, 39 ispitanika (37,5 %) odgovorilo je kako se uglavnom slaže, dok se 55 ispitanika, što je u postotku (52,9 %), u potpunosti stvaraju poticajno okruženje za razvoj govora i jezika .

Grafikon 14: Potičem interakciju dijete-dijete, dijete-djeca, dijete-odgojitelj.

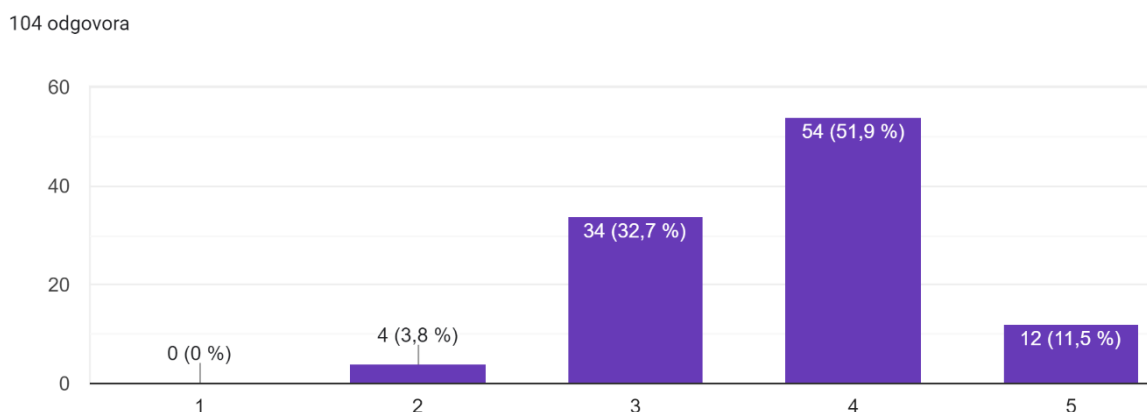
Kao i u prethodna dva grafikona, na pitanje potiču li interakciju dijete-dijete, dijete-djeca i dijete-odgojitelj, nitko od ispitanika se u potpunosti i uglavnom ne slažem s navedenom tvrdnjom. Samo 1 ispitanik (1 %) odgovorio je „niti se slažem niti se ne slažem“, dok je 19

ispitanika (18,3 %) odgovorilo kako se uglavnom slaže. Najveći broj ispitanika, čak 88 što je u postotku (80,8 %) odgovorilo je kako se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Nadalje, na pitanje „Koje međusobne interakcije najviše potičete i na koji način to činite?“, odgojitelji su navodili kako najčešće potiču interakciju dijete-dijete i dijete-djeca, a to postižu kroz igru, rješavanje problema, poticajnim pitanjima, suradničkim aktivnostima, razgovorom te svakodnevne aktivnosti. Neki od njihovih odgovora su: „Najviše potičem interakciju na razini dijete-djeca, tako zajedno dolaze do rješavanja problema, ali i međusobnog druženja, stariji pomažu mladima“, „Dijete-dijete, potičem ih na način da sami izlože svoje viđenje stvari ili situacije te da dogovorom dođu do rješenja.“, „Interakciju među djecom stvaranjem uvjeta za rad u manjim skupinama gdje djeca mogu samostalno koristiti materijale“, „Razgovor i zajednička igra. Kvizovi, a kao poticaj dijelimo prvo mjesto u redu za izlazak na dvorište, bombončić ili da sami odaberu neku igru. Taj natjecateljski duh im imponira i vole se praviti važni kad pobjede“, „Postavljanje poticajnih pitanja nakon poslušane priče, aktivno sudjelovanje i slušanje...“, „Ovisno o situaciji. Puno radimo na integraciji djece s teškoćama, dakle dijete-djeca, razvijamo empatiju kod ostale djece kroz razne priče, pjesme s pokretom.“, „Dijete-dijete: usmjeravam ih kako se trebaju ponašati jedni prema drugima, kako međusobno razgovarati i rješavati sukobe“, „U toku usmjerenih aktivnosti odgajatelj-dijete najviše, tokom centara i slobodnih igri ovisno o broju djece ili dijete-dijete ili dijete-djeca. Na način da pokazujem interes i slušanjem djeteta koji priča, te postavljanjem pitanja otvorenog tipa. Postavljanjem djece u centre koji mogu motivirati drugu djecu na govor.“, „Puštam djecu da sama vode rasprave o određenim problemima ili situacijama na koje naiđu u skupini, često imamo aktivnost gdje djeca redom pričaju priču ostaloj djeci ili se nastavljaju na započetu priču“, „Najviše potičem interakciju dijete-djeca tako što ukoliko neko dijete traži pomoć ili vidim da se muči s nečime, predložim djeci koja su to savladala da mu pomognu.“, „Potičem razgovor među djecom, često nakon pročitane priče volim da djeca između sebe porazgovaraju o njoj, što im se svidjelo, koji lik im je bio najzanimljiviji, jesu postojale neke riječi koje do sada nisu čuli, potičem ih i da imaju slobodu postavljanja pitanja i meni kao odgojitelju.“, „Dijete-dijete i dijete odgojitelj. Potičem djecu na razgovor, samostalno rješavanje nesuglasica, izražavanje emocija, postavljanje granica, prepričavanje raznih događaja, također volim upariti stariju djecu s mlađom kako bi prenosili znanje i bili model u razvoju govora kao i svih ostalih zadaća.“, „Potičem djecu da verbalno zatraže što žele, slušaju jedni druge, da komuniciraju situacije u igri, da prepričavaju događaje i izvještavaju...“, „U slučajevima "sukoba" navodim djecu da ga sami riješe, da objasne sto im smeta, sto žele....“, „Usmjeravam djecu da se obrate

direktno drugome djetetu ako nešto trebaju/žele od njega ili ih pitati (Teta, što mu je bilo, što je napravio, ja bih da mi on da...).

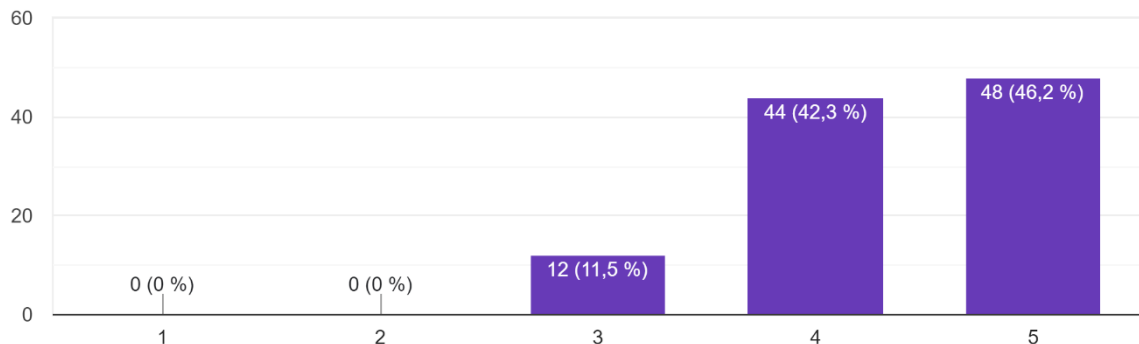
Grafikon 15: Zadovoljna/an sam govornim vještinama i govornim razvojem djece u svojoj skupini.

Nadalje na pitanje jesu li zadovoljni govornim vještinama i razvojem djece u skupini od 104 ispitanika nitko nije odgovorio „u potpunosti se ne slažem“, dok su samo 4 ispitanika (3,8 %) odgovorila „uglavnom se ne slažem“. „Niti se slažem niti se ne slažem“ odgovorilo je 34 ispitanika što je u postotku (32,7 %), dok se najviše ispitanika, njih 54 (51,9) uglavnom slaže a 12 (11,5 %) ispitanika na navedenu tvrdnju odgovorilo je „u potpunosti se slažem“. U istraživanju Jović (2021) također su vidljivi slični rezultati. Na pitanje „Koliko ste zadovoljni govornim razvojem djece u vašoj skupini?“, ispitanici su morali ocijeniti govorni razvoj od 1 do 5. Također, nitko od ispitanika nije označio 1, dok je njih 2 (5 %) označilo dvojku, 6 ispitanika (15 %) označilo je trojku i peticu. Najveći broj ispitanika, njih 26 (65 %) označava ocjenu 4.

Grafikon 17: Smatram da sam ogledni jezični model svojoj djeci u skupini.

104 odgovora

Na pitanje smatraju li odgojitelji da su ogledni jezični modeli svoj djeci u skupini, nitko nije odgovorio „u potpunosti se ne slažem“ i „uglavnom se ne slažem“. Nadalje samo 12 ispitanika (11,5 %) odgovorilo je „niti se slažem niti se ne slažem“, dok je 44 ispitanika (42,3%) odgovorilo kako se uglavnom slaže. Kao i u prethodnom grafikonu, najveći broj ispitanika, njih 48 što je u postotku (46,2 %) odgovorilo je kako se u potpunosti slaže. Jović (2021) u svom istraživanju prikazuje slične rezultate. Ispitanici su pitani da naprave samoprocjenu na ljestvici od 1 do 5, pri čemu nitko sebe nije ocijenio sa jedinicom ili dvojkom. 2 ispitanika (5,1%) ocjenjuje sebe s trojkom dok je najveći broj ispitanika označilo ocjenu 4, njih 22 (56,4%). 15 (38,5%) ispitanika slaže se u potpunosti da su govorni modeli djeci.

Na kraju istraživanja, ispitanike se pitalo „Imate li što dodati na ovu temu da nije navedeno u anketi, a smatrate da je važno?“ Neki su se nadovezali na tehnologiju i ekrane te su napisali: „Kvalitetna komunikacija je najvažnija, ekrane smanjiti na minimum.“, „Korištenje mobitela kod kuće, kako utječe na djetetov govorni razvoj?“, „Manje ekrana u kuci“. Neki ispitanici su se pak nadovezali na važnost uloge roditelja: „Potrebno je potaknuti roditelje da više i sami potiču djecu na interakciju s njima.“, „Potrebno bolje educirati roditelje o razvoju govornog aparata u najranijoj dobi. Predugo nose dude, ne žvaču krutu hranu, u najranijoj dobi izloženi su ekranima i dr.“, „Smatram da nismo samo mi odgojitelji osobe koje doprinose govorno-jezičnom razvoju kod djece, već su roditelji prve osobe koje bi na tome trebale poraditi.“. Pojedini su se dotakli i važnosti dijalekta: „Podržavam korištenje hrvatskog standardnog jezika u odgojno-obrazovnom radu svake vrste međutim smatram kako je lokalni govor (ikavica) dio nekog kulturnog nasljeđa koje također ne smijemo zaboraviti u odgoju novih generacija.“,

„Njegujem dijalekt našeg kraja. “Pravilan” izgovor glasova svakako potičem, ali ne ispravljam riječi izrečene na dijalektu. Nastojim citati slikovnice, pričati priče na standardnom jeziku, poštujući standardni naglasni sustav, ali pri neformalnom razgovoru ne ispravljam riječi naglašene ili u potpunosti izmijenjene u skladu s dijalektom kojim djeca govore.“, dok su neki istakli kako je ipak važno poticati standardni jezik „Smatram OBAVEZNIM poticati odgajatelje govoriti standardnim hrvatskim jezikom u skupini“. Dok je jedan ispitanik zaključio: „Život je igra, a osmijeh i topla riječ ne koštaju ni centa, a vjeruj mi sretan je onaj koji ga prima.“

11. ZAKLJUČAK

Uloga odgojitelja u ranom razvoju govora kod djeteta ima izuzetno važan utjecaj na njegov cjelokupni razvoj. Odgojitelji su ključni partneri u podržavanju dječjeg jezičnog razvoja, komunikacijskih vještina i jezične pismenosti. Svojim primjerom, odgojitelji postavljaju osnove ispravnog izgovora, bogatog vokabulara i gramatičkih struktura. Oni modeliraju komunikacijske obrasce, potiču interakciju i pružaju dječjim izrazima pažnju i razumijevanje. Kroz igru, priče, pjesme i mnoge kreativne aktivnosti, odgojitelji grade poticajno okruženje koje omogućava djeci da se izraze, slušaju, razumiju i uče putem jezika. U konačnici, uloga odgojitelja u ranom razvoju govora kod djeteta prožeta je strašću za podrškom i poticanjem. Njihova sposobnost stvaranja poticajnog jezičnog okruženja, modeliranje ispravnog govora i podrška individualnom razvoju djece ostavlja trajne pozitivne učinke. Ovom ulogom, odgojitelji pridonose stvaranju osnova za jezičnu pismenost, samopouzdanje i uspješnu komunikaciju koja će djeci koristiti tijekom života.

Osnovni cilj ovog diplomskog rada, kao što je navedeno, bio je uočiti koliko odgojitelji posvećuju pažnje vlastitom govoru tijekom interakcije s djecom i na koji način utječu na razvoj jezičnih vještina i komunikacijskih sposobnosti kod djece u predškolskoj dobi. Istraživanje je provedeno među odgojiteljima Zadarske županije koji su putem *Google* obrasca odgovorili na niz postavljenih pitanja. Provedeno je istraživanje pokazalo očekivane rezultate. Naime, odgojiteljice smatraju da je uporaba hrvatskog standardnog jezika iznimno važna za rad i razgovor s djecom tijekom rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Također, uglavnom smatraju da su poznavatelji pravopisnih i gramatičkih pravila hrvatskoga standardnog jezika te da posvećuju pažnju na izgovor riječi i fraza tijekom razgovora s djecom. Uglavnom indirektno ispravljaju djecu ako krive izgovore riječ na način da ispravno ponove riječ nakon djeteta. Istraživanje je pokazalo kako odgojitelji uglavnom svakodnevno provode jezične aktivnosti, a neki od materijala koje koriste su slikovnice, didaktičke igre, pjesmice, lutke, abecede sa sličicama, štapne aplikacije te govorne igre pokretima/imitiranja određenih zvukova. S obzirom na to da odgojitelji uglavnom provode svakodnevno jezične aktivnosti, istraživanje pokazuje da su djeca zainteresirana i da uglavnom aktivno sudjeluju u aktivnostima. Pokazalo se da odgojiteljice stvaraju poticajno okruženje za razvijanje govora i jezika te da najčešće potiču interakciju dijete-dijete kroz suradničku igru i razgovor. Također, pokazalo se da su odgojiteljice uglavnom zadovoljne govornim vještinama i razvojem djece u svojoj skupini i da smatraju sebe oglednim jezičnim modelom. Dobiveni rezultati ukazuju na to da se u

predškolskim ustanovama provode efikasni programi i pristupi koji podržavaju razvoj govora kod djece. Zadovoljstvo odgojitelja govornim razvojem djece sugerira da se njihovi napori i angažman u pružanju podrške jezičnom razvoju djece prepoznaju i cijene. To je iznimno važno jer odgojitelji igraju ključnu ulogu u razvoju govora kod djece i mogu postati uzori i modeli za jezične vještine najmlađih. Unatoč pozitivnim rezultatima ovog istraživanja, važno je nastaviti praćenje i poboljšavanje programa i pristupa u predškolskim ustanovama kako bi sva djeca imala pristup poticajnom jezičnom okruženju i podršci koja će im pomoći u razvoju govora i jezika.

LITERATURA

1. Andrešić, D., Benc Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I., Tambić, M. (2010). *Kako dijete govori? Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezično-govorne komunikacije djece predškolske dobi*. Zagreb: Zoe.
2. Apel, K. i Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine – Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. prilagodila: Ilona Posokhova, Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
3. Bohannon, J. N., i Stanowicz, L. B. (1988). *The issue of negative evidence: Adult responses to children's language errors*. *Developmental Psychology*, 24 (5), 684-689.
4. Budisavljević, T. (2015). *Kako oblikovanjem okruženja razvijati suvremeni kurikulum*. *Dijete, vrtić, obitelj*. 26 (79), 26–28.
5. Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
6. Miljak, A. (1984). *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb. Školske novine.
7. Mlinarević, V. (2004). *Vrtično okruženje usmjereno na dijete*. *Život i škola*. 1 (11), 112-119.
8. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb
9. Nenadić, S. (2002). *Odgoj u jaslicama*. Priručnik za odgojitelje i stručne suradnike. Imotski: Naklada Potjeh.
10. Peteh, M. (1998). *Zlatno doba brojalice*. Zagreb: Alineja
11. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alinea.
12. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
13. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje.
14. Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*. Buševac: Ostvarenje
15. Sindik, J., (2008). *Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću*. *Metodički obzori*. 1 (3), 143–154.
16. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje, i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.

17. Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja-istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Sesvete: Profil.
19. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjet razvoja djeteta predškolske dobi*. Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
20. Šišnović, I. (2011). *Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice*. *Dijete, vrtić, obitelj*. 22 (88), 8–9.
21. Vasta, R., Haith, M. M. i Miller, S. A. (1998). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
22. Velički, V. i Katarinčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu – Malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa
23. Vivodinac, Ž. (2008). *Djeca suradnici*. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 57 (1-2), 153–163.
24. Vrsaljko, S. i Paleka, P. (2018). *Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja*. *Magistra Iadertina*, 13 (1), 139–159.

MREŽNI IZVORI

1. Batur, M. (2022). *Uporaba hrvatskoga standardnog jezika u vrtićima Zadarske županije*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
<https://repozitorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A6585/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 18. 9. 2023.)
2. Čorak, S. (2019). *Komunikacija između djeteta i odgojitelja u predškolskoj ustanovi*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A3851/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 23. 6. 2023.)
3. Grabar, N. (2017). *Razvoj govora u dječjem vrtiću*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
[file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/grabar_nives_ufzg_2017_zavrs_sveuc%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/grabar_nives_ufzg_2017_zavrs_sveuc%20(1).pdf)
(pristupljeno: 30. 7. 2023)
4. Jović, M. (2021). *Odgojitelj kao ogledni jezični model u ranome usvajanju govora*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

- <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A2536/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 24. 6. 2023.)
5. Juričić, A. (2020). Razvoj govora kod djece predškolske dobi. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu%3A4833/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 12. 8. 2023)
6. Kasum, D. (2020). Poticajno jezično-komunikacijsko okruženje u dječjem vrtiću. Završni rad. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffst%3A2461/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 30. 6. 2023.)
7. Kinder, I. (2014). *Komunikacija odgojitelj-dijete*.
<http://www.dvds.hr/pdf/komunikacija.pdf> (pristupljeno: 23. 6. 2023).
8. Kučko, E. (2020) *Govorni razvoj djece rane i predškolske dobi*. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1445/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 20. 6. 2023.)
9. Malnar A.; Puncikar S.; Štefanec A. (2013). *Poticajno okruženje: izazov za suradnju i istraživanje djece i odraslih*. Dijete, vrtić, obitelj. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima. 18 (70), str. 4-7. <https://hrcak.srce.hr/123762>
(pristupljeno 12. 8. 2023.)
10. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*. 4 (1), 39-63.
<https://hrcak.srce.hr/file/136168> (pristupljeno: 29. 6. 2023.)
11. Surić, S. (2020). *Različiti pristupi bogaćenju rječnika kod djece vrtićke i predškolske dobi*. Završni rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A1667/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 2. 8. 2023.)
12. Šego, J. (2009). *Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjemu govornom razvoju*, *Govor*, 26 (2), str. 119-149.
<https://hrcak.srce.hr/165964> (pristupljeno: 15. 6. 2023.)
13. Šestan, L. (2018) *Jezična kultura odgajatelja*. Završni rad. Rijeka. Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.
<https://repository.ufri.uniri.hr/islandora/object/ufri%3A363/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 12. 8. 2023)

14. Šimeg, K. (2022). *Aktivnosti za poticanje govora djece predškolske dobi*. Završni rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A3823/datastream/PDF/view>
(pristupljeno: 21. 5. 2023.)
15. Špehar, S. (2002). *Centar za početno čitanje i pisanje*. *Dijete, vrtić, obitelj*. 8 (27), 2-4.
<https://hrcak.srce.hr/181847> (pristupljeno 26. 6. 2023.)
16. Velički, V. (2009). *Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću*. *Metodika*, 10 (18), 80-91.
<https://hrcak.srce.hr/40817> (pristupljeno 16. 5. 2023.)

OSTALI IZVORI

1. Govorno-jezični razvoj. Dječji vrtić Roda. <https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj> (pristupljeno: 23. 7. 2023.)
2. Otvorena i zatvorena pitanja. Nastavni zavod za javno zdravstvo. Dr. Andrija Štampar. <https://stampar.hr/hr/novosti/otvorena-i-zatvorena-pitanja> (pristupljeno: 23. 7. 2023.)
3. Poticanje jezično govornog razvoja za djecu u dobi 5-7 godina. Dječji vrtić Vukovar I. <https://www.djecjivrticvukovar1.hr/2020/04/01/poticanje-jezicno-govornog-razvoja-za-djecu-u-dobi-od-5-7-godina> (pristupljeno: 23.7. 2023.)

ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Adriana Zubčić

Datum i mjesto rođenja: 18.06.1999., Zadar

Adresa prebivališta: Ul. 7. Domobranske pukovnije HV 9

E-mail: adriana.zubcic186mail.com

Obrazovanje

2006. – 2014. Privatna osnovna škola „Nova“

2014. – 2018. Gimnazija Vladimira Nazora, Zadar

2018. – Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Prvostupnica ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (univ. bacc. praesc. educ), jednopredmetni preddiplomski studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Sveučilište u Zadru

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura ispitanika prema spolu.

Grafikon 2: Struktura ispitanika prema dobi.

Grafikon 3: Struktura ispitanika s obzirom na broj godina radnog staža na radnom mjestu odgojitelja.

Grafikon 4: Struktura ispitanika s obzirom na završenu razinu obrazovanja.

Grafikon 5: Struktura ispitanika s obzirom na mjesto dječjeg vrtića u kojem trenutno rade (grad, selo, otok).

Grafikon 6: Struktura ispitanika s obzirom na dobnu skupinu u kojoj rade.

Grafikon 7: Smatram da je uporaba hrvatskoga standardnog jezika važna za rad i razgovor s djecom tijekom rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Grafikon 8: Smatram da dobro poznajem pravopisna i gramatička pravila hrvatskoga standardnog jezika.

Grafikon 9: Posvećujem pažnju na izgovor riječi tijekom razgovora.

Grafikon 10: Ispravljate li djecu ako krivo izgovore/naglase riječ?

Grafikon 11: Koliko često provodite aktivnosti za razvoj govora u svojoj skupini?

Grafikon 12: Djeca u skupini zainteresirana su za jezične aktivnosti i aktivno sudjeluju u aktivnostima.

Grafikon 13: Stvaram poticajno okruženje za razvijanje govora i jezika djeteta.

Grafikon 14: Potičem interakciju dijete-dijete, dijete-djeca, dijete-odgojitelj.

Grafikon 15: Zadovoljna/an sam govornim vještinama i govornim razvojem djece u svojoj skupini.

Grafikon 16: Smatram da sam ogledni jezični model svojoj djeci u skupini.